

**BİLGİ VE İLETİŞİM TEKNOLOJİLERİ
SEKTÖRÜNÜN TALEPLERİ VE KAMU KURUM VE
KURULUŞLARININ DEĞERLENDİRMELERİ**

DEVLET PLANLAMA TEŞKİLATI

Bilgi Toplumu Dairesi

Ağustos 2005, Ankara

İÇİNDEKİLER

1. Yerli Yazılım Sanayi , Teknoparklar, Yazılım ve Servis İhracatı	4
1.1 Teknopark Uygulamalarında Mevcut Sorunlar ve Çözüm Önerileri	4
1.2 Yazılım Üretimine Desteklenmesi ve Sağlanacak Düzenlemeler	6
1.3 KOBİ'lerin Bilişim Teknolojilerini Kullanımının Desteklenmesi	9
2. Telekom Sektöründe Yaşanan Sorunlar	11
2.1 Tarife ve Özel İletişim Vergisi (ÖİV) Sorunu	11
2.2 Arabağlantı Sorunu	14
2.3 Altyapı Tekeli Sorunu	19
2.4 ADSL Sorunu	22
2.5 İnternete Erişim Sorunu	24
3. Bilişim Sektörünün İthalat Sorunları	27
3.1 İthalatta Model Yılı Uygulama Sorunu	27
3.2 Tamir Amaçlı Hariçte İşleme	27
3.3 CE ve TSE Sorunları	28
3.4 İthalatta Menşe Sorunu	34
3.5 İthalat Sırasında Alman % 0.5 Fon Kesintisi Sorunu	34
3.6 İthalatta Fazla Ödenen KDV	34
3.7 Vadeli ve Mal Mukabili İthalatta KKDF	35
4. Sektör Standartlarının Oluşturulması ve Yapılacak Düzenlemeler	36
4.1 "Oda" Yapısı Başlığında Örgütlenebilmek	36
5. Bilişim Teknolojileri Sektörünün İstihdama Katkıları ve Eğitimde Teknoloji Kullanımının Önemi	40
5.1 Eğitimde Mevcut Sorunlar ve Engeller	40
5.2 Yurt dışında Bilişim Alanında Çalışabilecek Eleman Yetiştirilmesinin Teşvik edilmesi	42
5.3 Bilişim Eğitimlerine Öncelik Verilmesi	42
5.4 eLearning (eÖğrenim) Faaliyetlerinin Yaygınlaştırılması	43

GİRİŞ

e-Dönüşüm Türkiye İcra Kurulunun 19 Kasım 2004 tarihinde Türkiye Bilişim Vakfının ev sahipliğinde İstanbul'da gerçekleştirmiş olduğu dokuzuncu toplantısında Sivil Toplum Kuruluşları tarafından bilgi ve iletişim teknolojileri sektörünün durumu değerlendirilerek, sektörün sorunları ile kamu kurum ve kuruluşlarından beklenen çözümler bir sunum halinde dile getirilmiştir.

Söz konusu sunumda dile getirilen hususlar bilahare Müsteşarlığımıza bir rapor halinde iletilmiştir. Rapor, görüşleri alınmak üzere ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile 7 Ocak 2005 tarihinde paylaşılmış, görüşleri geciken kurum ve kuruluşlara ise 11 Nisan 2005 tarihinde tekiden iletilmiştir. Bu çerçevede söz konusu rapor; Maliye Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Ulaştırma Bakanlığı, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Gümrük Müsteşarlığı, Dış Ticaret Müsteşarlığı, Hazine Müsteşarlığı, TÜBİTAK, Telekomünikasyon Kurumu, Rekabet Kurumu, Kamu İhale Kurumu, Sosyal Sigortalar Kurumu, Türk Standardları Enstitüsü, Yüksek Öğretim Kurulu, KOSGEB, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği, Türk Telekomünikasyon A.Ş., Türkiye İhracat Kredi Bankası A.Ş. ve Türkiye İhracatçılar Meclisi ile paylaşılmıştır. Türkiye İhracatçılar Meclisi dışındaki kurum ve kuruluşlar konu ile ilgili cevabi yazılarını Devlet Planlama Teşkilatına iletmışlerdir. Bununla birlikte, bahse konu cevaplarda sektör raporunda dile getirilen hususlardan değerlendirmeye alınmayan hususlar olduğu görülmektedir.

Bu rapor; sektörün somut talepleri ile kurum ve kuruluşlarından alınan değerlendirmeler ilişkilendirilmek suretiyle oluşturulmuştur. Metod olarak sektörün talebi zikredildikten sonra kurum ve kuruluşlarının konuya ilişkin değerlendirmelerine yer verilmiştir. Talep ve sorun tespiti ile ilgili bir cevap alınamamış ise bu durum ilgili talepten sonra ifade edilmiştir.

Diğer taraftan, gerek sektörün raporunda gerekse kurum ve kuruluşların cevaplarında imla düzeltmeleri haricinde değişikliğe gidilmemiştir. Bu nedenle talep ve cevap kısımlarındaki üslubun ilgili kurum ve kuruluşlara ait olduğu hususu göz önünde bulundurulmalıdır.

BÖLÜM 1: YERLİ YAZILIM SANAYİ, TEKNO PARKLAR, YAZILIM VE SERVİS İHRACATI

1.1 Teknopark Uygulamalarında Mevcut Sorunlar ve Çözüm Önerileri

1.1.1 Sektör Sorunu ve Talebi

Üniversite yerleşkelerinde yer ve bina sorunu gelişmeyi engelleyebilmektedir.

Sanayi ve Ticaret Bakanlığı

- 4691 sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu, Teknoparkların mutlaka bir üniversite yerleşkesi içerisinde kurulmalarını zorunlu kılmamaktadır. Kanunun 3/b Maddesi; Teknoparkların, bir üniversite, yüksek teknoloji enstitüsü yada Ar-Ge merkez veya enstitüsü alanı içinde veya yakınında kurulabileceğini hükme bağlamıştır. Şu ana kadar kurulan 16 Teknoparktan GOSB Teknopark ve Eskişehir Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Üniversite yerleşkesi dışına kurulmuştur. Dolayısıyla yerleşim ve bina sorununun Teknoparkların gelişmesini engelleyici bir unsur olacağı düşünülmektedir.

1.1.2 Sektör Sorunu ve Talebi

Teknokentler/teknoparklar, kiradan üniversiteye gelir sağlayacak bir rant aracı olarak görülebilmektedir. Teknokent/teknoparklar, üniversitelerin bütçe eksiklerini finanse edecek gelir alanı olmaktan çıkarılmalı, kira ve hizmet bedelleri merkezi denetim altında tutulmalıdır. Teknokent/teknopark kullanım bedelleri konusunda bölgesel standartlar belirlenmeli ve bu standartlar sürekli kontrol altında tutulmalıdır.

Sanayi ve Ticaret Bakanlığı

- Anonim şirket statüsündeki teknopark yönetici şirketlerinin 4691 sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanununda belirtilen görevlerini yerine getirebilmesi için kira geliri dahil gelir getirici faaliyetlerde bulunması doğaldır. Kanun ve ilgili yönetmelikte kira tarifelerine herhangi bir sınırlama getirilmemiştir. Teknopark yönetici şirketlerinin geliri üniversite döner sermayesine aktarılmamakta, yönetici şirketin bütçesini oluşturmaktadır.

1.1.3 Sektör Sorunu ve Talebi

Üniversiteler, teknokent/teknopark yönetimine ve modern işletme yönetimi ilkelerine işletme anlayışı içinde yabancılaşmışlardır. Teknokent/teknopark yönetimleri, profesyonel şirketler tarafından modern yönetim ilkeleri ile yapılacak şekilde ele alınması hedeflenmelidir. Teknokent/teknoparklarda yeni kurulan veya gelişmekte olan şirketlere temel finansal yönetim, temel şirket yönetimi ve organizasyon, yazılım ve hizmet üretimi standartları ve denetlemeleri, yurt dışı pazarlar yaratma ve iş geliştirme alanlarında destek verecek birimler yönetim modelleri içerisinde yer almalıdır.

Yazılım mükemmellik merkezi olma konusuna özel sektörde mevcut olan bilgi, birikim ve yönetim yaklaşımına doğal olarak sahip değildiler. Teknokent/teknopark yönetimleri, yazılımda mükemmellik merkezi uygulamalarını hızla hayata geçirecek bilgi ve birikimle donatılmalıdır.

Sanayi ve Ticaret Bakanlığı

<http://www.bilgitoplumu.gov.tr/yayin/20050915BilisimSektoruSorunlari.pdf>

- Kanun, Teknoloji Geliştirme Bölgelerinin yönetimi ve işletmesinden sorumlu olan yönetici şirketin anonim şirket statüsüne sahip olacağını ve kurucular arasında, üniversite veya yüksek teknoloji enstitüsü yada kamu Ar-Ge merkezi veya enstitüsünün bulunacağını, yönetici şirkete ayrıca TOBB'a bağlı odalar ve borsalar, yerel yönetimler, bankalar ve finansman kurumları, yerli ve yabancı özel hukuk tüzel kişileri, Ar-Ge ve teknoloji geliştirme ile ilgili vakıf ve dernekler, ilgili kamu kuruluşları, ihracatçı birlikleri, yabancı özel hukuk tüzel kişilerinin kurucu yada sonradan ortak olarak iştirak edebileceklerini hükme bağlamış ve yönetici şirket ortakları arasındaki pay dağılımı hususunda herhangi sınırlama getirmemiştir. Dolayısıyla, Teknoloji Geliştirme Bölgelerinde yönetim bakımından üniversitelerin egemenliği söz konusu değildir. Mevcut Teknoloji Geliştirme Bölgeleri arasında GOSB Teknopark ve Eskişehir Teknoloji Geliştirme Bölgelerinin yönetici şirketlerinde hisse çoğunluğuna üniversiteler sahip değildir.
- Kanuna göre teknopark yönetici şirketlerinin ortakları arasında bilişim sektörü dahil yerli yabancı tüm özel sektör temsilcileri bulunabileceğinden özel sektörün mevcut bilgi, birikim ve yönetim yaklaşımlarını doğal olarak Teknoloji Geliştirme Bölgelerinin yönetimlerine yansıyacaktır, bu hususta kanunda herhangi bir engel yoktur.
- Diğer taraftan halen devam etmekte olan 4691 sayılı Kanunun ve uygulama yönetmeliğinin değişiklik çalışmalarında söz konusu çözüm önerilerinden yararlanılacaktır.

1.1.4 Sektör Sorunu ve Talebi

Özellikle dış ülkelere yazılım ve hizmet ihracatı konuları önceliklendirilmeli, teknokent/teknopark gelirlerinin bir bölümünden teşvik mekanizmaları içerisinde yararlanma sağlanmalıdır.

Dış Ticaret Müsteşarlığı

- Uruguay Round Nihai Senedi çerçevesinde imzalanan ve ülkemizin de taraf olduğu Dünya Ticaret Örgütünün “Sübvansiyonlar ve Telafi Edici Önlemler Anlaşması” uyarınca ihracata ayrımcı sübvansiyon verilmesinin yasaklanmış olması ve Türkiye ile Avrupa Birliği arasındaki Gümrük Birliğinin kurulmasına ilişkin 6 Mart 1995 tarih ve 1/95 sayılı Ortalık Konseyi Kararı gereğince firmalara nakit teşvik sağlanamamaktadır. Ancak KOBİ'ler başta olmak üzere firmalar, Bakanlar Kurulunun 27/12/1994 tarih ve 94/6401 sayılı İhracata Yönelik Devlet Yardımları Kararının 4 üncü maddesinin verdiği yetkiye dayanılarak yürürlüğe konulan ve belirli bir faaliyetin yapılması esasına dayanan Tebliğler çerçevesinde desteklenmeye çalışılmaktadır.
- Bu çerçevede, Müsteşarlığımızca 1995 yılından beri uygulanmakta olan Ar-Ge Yardımına İlişkin Tebliğ kapsamında sanayi sicil belgesi olan kuruluşlar, yazılım geliştirmeye yönelik üretken hizmet alanında faaliyet gösteren kuruluşlar ile sektör ve büyüklüğüne bakılmaksızın firma düzeyinde katma değer yaratan bütün kuruluşların Ar-Ge projelerine ilişkin izlenip değerlendirilebilen harcamalarının belirli bir bölümü karşılanmakta ve/veya bu projelere sermaye desteği sağlanmaktadır. Bu kapsamda Eylül 2004 itibarıyla 304 adet yazılım projesine 25 Milyon ABD doları destek sağlanmıştır.
- Ayrıca, 28/8/2003 tarih ve 25213 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 2003/4 sayılı Tebliğ ile Yurt dışında Ofis-Mağaza Açma, İşletme ve Marka faaliyetlerinin

<http://www.bilgitoplumu.gov.tr/yayin/20050915BilisimSektoruSorunlari.pdf>

Desteklenmesi hakkında değişiklik yapılarak yazılım sektöründe faaliyet gösteren firmalar da söz konusu destek kapsamına dahil edilmiştir.

- Mezkur Tebliğ çerçevesinde yazılım sektöründe iştiğal eden şirketlerin yurt dışında şirket/mağaza/depo/şube açması halinde kira, demirbaş ve tanıtım harcamalarının 100.000 ABD dolarına kadar desteklenmesi mümkündür.
- Ayrıca, yazılım firmalarının biraraya gelerek bir dış ticaret şirketi kurmaları ve 2004/4 sayılı Sektörel Dış Ticaret Şirketi Statüsüne ilişkin Tebliğde belirtilen şartları yerine getirmeleri durumunda, Sektörel Dış Ticaret Şirketi statüsünü kazanarak İhracata Yönelik Devlet Yardımlarından daha yüksek oranlarda ve limitlerde yararlanma imkanları mevcuttur.
- Diğer taraftan, halihazırda sadece imalat sanayi sektöründe faaliyet gösteren KOBİ'lerin yararlanabildiği Çevre, Pazar Araştırması, Eğitim yardımından yazılım sektöründe faaliyet gösteren, ancak imalatçı vasfını haiz olmayan firmaların da faydalanabilmesi için İhracat Genel Müdürlüğüne gerekli mevzuat değişikliği çalışmaları sürdürülmektedir.

1.1.5 Sektör Sorunu ve Talebi

Mevcut yapı ile yabancı yatırımcıların teknokentler/teknoparkları değerlendirmeleri pek mümkün görülmemektedir. İstihdam sağlayacak ve dışarıdan teknoloji getirecek yabancı şirketler için teşvik mekanizmaları ortaya konmalıdır.

Serbest bölgelerin özelliklerini yitirmesi nedeniyle yönetmelikler, yeniden yapılandırılarak, yabancı teknoloji yatırımlarını çekecek serbest bölge özellikleri teknokent/teknopark yasasına eklenmelidir.

- *İlgili kuruluşlardan bu hususa ilişkin bir cevap gelmemiştir.*

1.2 Yazılım Üretimine Desteklenmesi ve Sağlanacak Düzenlemeler

1.2.1 Sektör Sorunu ve Talebi

- Ana işi yazılım üretimi olan firmalara Kurumlar Vergisi'nden muafiyet sağlanmalıdır.
- Yazılım üretiminde çalışanlara Gelir Vergisi'nden muafiyet sağlanmalıdır.
- Yazılım ürünlerinin KDV oranları düşürülmelidir.
- Yazılım yatırımı yapan firmaların yazılım ürünlerini direkt "gider" olarak işleyebilmelerini sağlayacak düzenlemelerin yapılması sağlanmalıdır.

Maliye Bakanlığı

- 4691 sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanununun 8 inci maddesinde bölgelerin ve bölgede faaliyet gösteren mükelleflerin gelişimini teşvik edici düzenlemelere yer verilmiştir. 5035 sayılı Kanunla adı geçen kanunun vergilemeye ilişkin hükümler içeren 8 inci maddesinin 3 üncü, dördüncü ve beşinci fıkraları yürürlükten kaldırılarak söz konusu Kanuna eklenen geçici 2 nci madde ile yeniden düzenlenmiştir. Buna göre yönetici şirketlerin 4691 sayılı Kanun kapsamında elde ettikleri kazançlar ile teknoloji geliştirme bölgelerinde faaliyet gösteren gelir ve kurumlar vergisi mükelleflerinin, münhasıran bu bölgedeki yazılım ve Ar-Ge faaliyetlerinden elde ettikleri kazançları, faaliyete başladıkları tarihten bağımsız olmak üzere, 31.12.2013 tarihine kadar gelir ve

<http://www.bilgitoplumu.gov.tr/yayin/20050915BilisimSektoruSorunlari.pdf>

kurumlar vergisinden, yine bölgede çalışan yazılımcıların bu görevleri ile ilgili ücretleri de aynı tarihe kadar her türlü vergiden istisna edilmiştir. Söz konusu düzenleme Ar-Ge faaliyetlerine yönelik olarak Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanununda yer alan teşvik edici düzenlemelerin bir tamamlayıcısı niteliğindedir.

- Öte yandan 31.7.2004 tarih ve 25539 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 5228 sayılı Kanunla 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun 89 uncu maddesinin 9 numaralı bendi değiştirilmiş ve Kurumlar Vergisi Kanununun “İndirilecek Giderler” başlıklı 14 üncü maddesine 6 numaralı bent eklenerek, işletme bünyesinde gerçekleştirilen, münhasıran yeni teknoloji ve bilgi arayışına yönelik araştırma ve geliştirme harcamaları tutarının % 40’ı oranında hesaplanacak “Ar-Ge İndiriminin” ayrıca gelir veya kurum kazancından indirilmesine olanak sağlanmıştır. Bu hususlarla ilgili açıklamalar 28.10.2003 tarih ve KVK-1/2003-1/Teknoloji Geliştirme Bölgeleri-1 sayılı Kurumlar Vergisi Sirküleri/1 ile, 15.3.2004 tarih ve KVK-6/2004-4/Teknoloji Geliştirme Bölgeleri-2 sayılı Kurumlar Vergisi Sirküler/6’da yapılmıştır.
- Ar-Ge indiriminin tespitinde dikkate alınacak harcamaların kapsamı ve uygulamadan yararlanılabilmesi için gerekli belgeler ile usullerin belirleneceği Genel Tebliğin çalışmaları ise devam etmektedir.
- 5035 sayılı Kanunun 11 inci maddesiyle 3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanununa eklenen geçici 20 nci maddeyle, teknoloji geliştirme bölgesinde faaliyette bulunan girişimcilerin kazançlarının gelir veya kurumlar vergisinden istisna bulunduğu süre içinde münhasıran bu bölgelerde ürettikleri ve sistem yönetimi, veri yönetimi, iş uygulamaları, sektörel, internet, mobil ve askeri komuta kontrol uygulama yazılımı şeklindeki teslim ve hizmetleri de katma değer vergisinden istisna tutulmaktadır.
- Öte yandan, 3218 sayılı Serbest Bölgeler Kanununun 6 ncı maddesinin son fıkrasında “İşleticiler ve kullanıcılar yatırım ve üretim safhalarında Bakanlar Kurulunca belirlenecek vergi dışı teşviklerden yararlandırılabilir.” hükmü yer almaktadır. Bu itibarla, Teknoloji Geliştirme Bölgelerinde faaliyette bulunan mükelleflere vergi kanunlarıyla tanınan pek çok vergisel teşvik mekanizması zaten mevcuttur. Bu mekanizmalara ilave tedbirler almanın gereği bulunmamakla birlikte; söz konusu raporda önerildiği üzere, Teknoloji Geliştirme Bölgelerinin Serbest Bölgelere dönüştürülmesi halinde, bu bölgelerde faaliyette bulunacak mükellefler yukarıda ayrıntılı olarak açıklanan vergisel teşviklerden yararlanamaz hale gelecektir.
- Diğer yandan, KVK’nun “Zarar Mahsubu ve Diğer İndirimler” başlıklı mükerrer 14 üncü maddesine göre kurumlar vergisi mükelleflerinin Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda kullanılmak üzere bu Bakanlığa bağışladıkları bilgisayarların maliyet bedeli veya mukayyet değeri, bu mükelleflerce kurumlar vergisi beyannamesinin ilgili satırında indirim olarak dikkate alınabilmektedir. Bu düzenlemeye paralel olarak KDVK’na 5281 sayılı Kanunla eklenen geçici 23 üncü madde ile 31.12.2010 tarihine kadar söz konusu teslimler, katma değer vergisinden istisna edilmiştir.
- Raporda yazılım ürünlerinin doğrudan gider kaydedilmesi teklif edilmektedir. 213 sayılı Vergi Usul Kanununun 313 ve müteakip maddelerinde düzenlenen amortismanlarla ilgili açıklamalar 333 ve 339 sayılı Vergi usul Kanunu Genel Tebliğlerinde yer almaktadır. bu hükümlere göre, yazılım ürünleri kullanıldıkları iktisadi kıymet için belirlenen amortisman süresine tabidirler. Bilgisayarlar için faydalı ömür dört yıl olarak tespit edildiği için, yazılım ürünleri de söz konusu sürede amortisman tabi tutularak gider kaydedilmektedir. Yazılım ürünlerinin amortisman

<http://www.bilgitoplumu.gov.tr/yayin/20050915BilisimSektoruSorunlari.pdf>

yoluyla gider kaydedilmesi uygulamasından vazgeçmek ise söz konusu uygulamanın genel mantığı ile bağdaşmayacağı için uygun görülmemektedir. Ancak mükelleflerin satın aldıkları yazılım ürünlerinin, amortisman ayırma sınırının altında kalması halinde doğrudan gider yazmaları mümkündür.

- Diğer yandan 5084 sayılı Yatırımların ve İstihdamın Teşviki ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunla getirilen düzenleme ile sektör ayrımı yapılmaksızın Kanun kapsamında bulunan illerde istihdam üzerindeki mali yüklerin indirilmesine yönelik vergi ve sigorta primi teşvikleri sağlanmış bulunmaktadır.

1.2.2 Sektör Sorunu ve Talebi

Yazılım üretiminin mal üretimi gibi değerlendirilmesi gerçekleştirilmelidir.

- *İlgili kuruluşlardan bu hususa ilişkin bir cevap gelmemiştir.*

1.2.3 Sektör Sorunu ve Talebi

Eximbank kredilerinin kapsamına bu tür hizmetlerin ihracı eklenmelidir.

Türkiye İhracat ve Kredi Bankası (Eximbank)

- Bankamız Temmuz 2002’den itibaren oluşturduğu “Döviz Kazandırıcı Hizmetler Kredisi” aracılığı ile yurt dışında “yazılım, projelendirme ve danışmanlık” türünde iş yapacak olan Bilişim firmalarına kredi desteği sağlamıştır. Söz konusu kredi programı halen aktif olup ayrıntılı bilgiye kurumun web sayfasından (www.eximbank.gov.tr) ulaşılabilmektedir.

1.2.4 Sektör Sorunu ve Talebi

Hizmet ihracına ve bilişim sektörü faaliyetlerine istihdam teşviği sağlanmalı, örneğin süreli SSK primi muafiyeti uygulanmalıdır.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı

- Bilişim sektörünün ülkemizde gelişebilmesi için katma değeri yüksek bilgi ve iletişim sektörüne, sigorta primi işveren hissesinde teşvik uygulaması getirilmesine katılmakla birlikte, bilgi ve iletişim sektörü işverenleri için prim muafiyeti getirilmesi Sosyal Sigortalar Kurumunun sunduğu hizmetleri olumsuz yönde etkileyecek ve finansal dengesinin biraz daha bozulmasına yol açacağı için hizmet ihracatı ve bilişim sektöründe istihdam teşviki için uygulanacak prim muafiyetinin, belli bir süre için getirilmesi ve bu yükün Hazine tarafından karşılanmasının uygun olacağı görüşündeyiz.

Sosyal Sigortalar Kurumu

- Bilişim Sektörünün ülkemizde önemli aşamalar kaydedebilmesi için sigorta primi işveren hissesinde teşvik uygulaması getirilmesi önerisine iştirak edilmekle birlikte kurumun hizmetlerinin bu uygulamadan olumsuz etkilenecek olması nedeniyle uygulama imkanı bulunmadığı değerlendirilmiştir.
- Diğer taraftan 6.2.2004 tarih ve 25365 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 5084 sayılı “Yatırımların Ve İstihdamın Teşviki İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun”un 4 üncü maddesinde “31.12.2008 tarihine kadar uygulanmak üzere, 36 ilde, 1.10.2003 tarihinden itibaren yeni işe başlayan gelir ve

<http://www.bilgitoplumu.gov.tr/yayin/20050915BilisimSektoruSorunlari.pdf>

kurumlar vergisi mükelleflerinin, bu iş yerlerinde çalıştırdıkları işçiler ile 1.10.2003 tarihinden önce işe başlamış olan gelir ve kurumlar vergisi mükelleflerinin bu tarihten önce ilgili idareye vermiş oldukları en son dört aylık sigorta prim bordrolarında bildirdikleri işçi sayısına ilâve olarak yeni işe aldıkları ve bu iş yerlerinde fiilen çalıştırdıkları işçiler için, 17.7.1964 tarihli ve 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununun 72 ve 73 üncü maddeleri uyarınca prime esas kazançları üzerinden hesaplanan sigorta primlerinin işveren hissesinin organize sanayi veya endüstri bölgelerinde kurulu iş yerleri için tamamı, diğer yerlerdeki iş yerleri için % 80'inin Hazinece karşılanacağı” öngörülmüştür.

- Öte yandan 5084 sayılı Kanun ile getirilen teşviklerin uygulandığı illerin sayısının artırılması ve kanunun uygulanmadığı illerde istihdam sayısının artırılması amacıyla kanun tasarısı hazırlanmış olup bu tasarıda da diğer teşviklerin yanı sıra sigorta primlerinin işveren paylarının bir kısmının Hazine tarafından karşılanması öngörülmüştür.

1.2.5 Sektör Sorunu ve Talebi

Yazılım ürünlerinin de “leasing” kapsamına alınması gerçekleştirilebilmelidir.

Hazine Müsteşarlığı

- 3226 sayılı Finansal Kiralama Kanunu’nun Sözleşmenin Konusu başlıklı 5 nci maddesi, “Sözleşmeye taşınır ve taşınmaz mallar konu olabilir. Patent gibi fikri ve sınai haklar bu sözleşmeye konu olamazlar.” hükmü amir olduğundan, yazılım ürünlerinin finansal kiralama konusu olabilecek mallar kapsamına girmediği, ancak yazılım ürünlerinin anılan kanun kapsamına alınmasına ilişkin sektör talebinin, Müsteşarlığımız tarafından yürütülecek mevzuat çalışmalarında göz önünde bulundurulabileceği sonucuna ulaşılmıştır.

1.3 KOBİ’lerin Bilişim Teknolojilerini Kullanımının Desteklenmesi

1.3.1 Sektör Sorunu ve Talebi

KOBİ’lerin bilişim sistemi ve e-ticaret yatırımları beklenen büyüklükte olmayıp, KOBİ’ler bilişim teknolojilerinin kendilerine sağlayacağı yararlar konusunda yeterince bilgili değildir.

Üretim ve hizmet alanlarında KOBİ’lerin bilişim yatırımları özendirilmeli, vergi istisnaları ve gerekli düzenlemeler ile desteklenmeli ve kendilerine sağlayacağı olanaklar konusunda eğitilmelidir.

KOSGEB

- KOSGEB tarafından söz konusu alanda aşağıdaki faaliyetler yürütülmektedir:
 - KOBİ’lerde eİş bilincinin oluşturulması planı kapsamında, KOBİ’lere İnternet, eİş, Bilgi Ağları, eİş Desteği ve yazılım desteği gibi konularda 2004 yılı içerisinde 24 adet bilgilendirme toplantısı düzenlenmiştir. Ayrıca, Bilgi Ağları ve eİş desteğinden faydalanan firmaların da yaklaşık olarak 10.000 KOBİ’ye ulaştığı ve Bilgi ve İletişim teknolojileri konusunda bu işletmeleri bilgilendirdiği gözlemlenmiştir.
 - Bilgi Ağları ve eİş Desteği kapsamında 2004 yılında toplam 617 firmaya, yaklaşık olarak 1.650.000 Euro karşılığı Türk Lirası destek verilmiştir.

<http://www.bilgitoplumu.gov.tr/yayin/20050915BilisimSektoruSorunlari.pdf>

- Yazılım Desteği kapsamında ise, 2.050 işletmeye yaklaşık olarak 29 Trilyon TL destek sağlanmıştır.
- Ayrıca, İşletmelerin eTicarete hazırlık yolunda yapacakları altyapı/üstyapı yatırımlarında faiz sübvansiyonu gibi yeni model çalışmaları yapılmaktadır.

Maliye Bakanlığı

- Gelir Vergisi Kanununun 19 uncu maddesi ile de sektör ayrımı yapılmaksızın, bilanço esasına tabi ticari ve zirai kazanç sahiplerinin mal ve hizmet üretiminde kullanmak üzere imal ettikleri veya satın aldıkları iktisadi kıymetlerin maliyet bedellerinin yüzde 40'ı oranında ayrıca yatırım indirimi istisnasından faydalanmalarına imkan tanınmıştır. Söz konusu uygulamalardan KOBİ'ler de faydalanacağından, KOBİ'lerin yatırımları için ayrıca vergisel teşvikler sağlanmasına ihtiyaç bulunmadığı değerlendirilmektedir.

1.3.2 Sektör Sorunu ve Talebi

KOBİ'lerle daha yoğun ve direk bir şekilde ilişkide bulunan TOBB, TİM ve benzeri kuruluşlarda konuyla ilgili birimler oluşturulmalı, bu birimler sektör STK'ları ile yakın işbirliği içerisinde KOBİ'lerin e-dönüşüm planlarını Sanayi Bakanlığı ile birlikte hazırlamalıdır.

Sanayi ve Ticaret Bakanlığı

- Bu konu ile ilgili olarak Bakanlıktan bir cevap gelmemiştir.

Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği

- Bu konularda yapılacak çalışmalardan önce ulusal bilişim politikalarının belirlenmesi gereklidir. Bu nedenle DPT tarafından yürütülen çalışmaların sonuçlarını beklemekte yarar vardır. Bununla beraber, KOBİ'lerin e-dönüşüm planlarının oluşturulmasında bilimsel yöntemler ve verilerin kullanılması gereklidir.
- Oluşturulacak politikaların belirlenmesinde sektör firmalarının da yer alması gereklidir. Bu nedenle KOBİ'lerin e-dönüşüm planlarının oluşturulmasında yer alması düşünülen kurumların ortaya koyacağı politikaların TOBB bünyesinde bulunan ve yeni yapılanma ile Bilişim Sektör Meclisi adını alacak olan Bilişim Sektörü Kurulunda tartışılmasının da sonuca yönelik ideal çözümlerden bir tanesi olabileceği düşünülmektedir.

Türkiye İhracatçılar Meclisi

- TİM tarafından bu hususta bir cevap verilmemiştir.

BÖLÜM 2: TELEKOM SEKTÖRÜNDE YAŞANAN SORUNLAR

2.1 Tarife ve Özel İletişim Vergisi (ÖİV) Sorunu

2.1.1 Sektör Sorunu ve Talebi

Telekomünikasyon Kurumu tarafından, “Türk Telekomünikasyon A.Ş.’nin Bazı Hizmetlerine İlişkin Tarifelerin Tavan Fiyat Yöntemi ile Onaylanmasına Yönelik Usul ve Esaslara İlişkin Tebliğ’de Değişiklik Yapılması Hakkında Tebliğ ile Uzak Mesafe Telefon Hizmetleri lisanslarının verilmesinin üzerinden sadece iki haftalık bir süre geçmesinden sonra 1 Haziran 2004 tarihinde Türk Telekom tarifelerinde toplu indirim yapma imkanı sağlanmıştır.

Telekomünikasyon Kurumu, Türk Telekomun tarife önerilerini aynen kabul ederek UMTH kapsamındaki hizmetlerin fiyatlarında % 30-80 indirimine izin vermiştir. Böylece lisansların verilmesinin ardından çok kısa bir süre geçtikten sonra UMTH pazarı yaklaşık % 50 oranında azalmıştır.

Telekomünikasyon Kurumu

- “Türk Telekomünikasyon A.Ş.’nin Bazı Hizmetlerine İlişkin Tarifelerin Tavan Fiyat Yöntemi ile Onaylanmasına Yönelik Usul ve Esaslara İlişkin Tebliğ’de Değişiklik Yapılması Hakkında Tebliğ”, 01.06.2004 tarih ve 25479 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu Tebliğ ile 31.12.2003 tarih ve 25333 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren Tavan Fiyat Tebliği’nin 17 ve 18 inci maddelerinde değişikliğe gidilmiştir. 17 nci maddede yapılan değişiklik ile, onaylanan tarifelerin yürürlüğe giriş tarihi teknik-ekonomik gerekçelerin varlığı göz önünde bulundurularak bundan önceki Tavan Fiyat Tebliği’nde de olduğu gibi (11.01.2002 tarih ve 24637 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan) Kurulun yetkisine bırakılmıştır. 18 inci maddede yapılan değişiklik ile *azami artış oranının* negatif belirlendiği hizmetlerin tarifelerinde, yıllık olarak öngörülen ve yıl içerisindeki tavan fiyat periyotlarında kademeli olarak yapılması gereken indirim yükümlülüğünün, yıllık öngörülen indirim oranının yıl içerisinde herhangi bir periyotta sağlanması durumunda, yıl sonuna kadar müteakip periyotlar için yerine getirmiş sayılması öngörülmüştür. Tavan Fiyat Tebliği yukarıda ifade edilen değişiklikten önce de tarife indirimleri hususunda işletmeciye bir kısıtlama getirmemektedir. Adından da anlaşılacağı üzere, Tebliğin genel uygulama esası, tarife artışlarına tavan getirilmesidir. Bununla birlikte, tarife indirimlerinin sonuçlarına ilişkin olarak Tavan Fiyat Tebliği’nin 20 nci maddesindeki “*Bu Tebliğ, yıkıcı fiyatlandırmayı, çapraz sübvansiyonu, ve/veya fiyat ayrımcılığını önlemeye yönelik değildir. Türk Telekomünikasyon A.Ş.’nin rekabete aykırı uygulamalarının ortaya çıkması halinde, Kurum söz konusu uygulamaları yürürlükteki mevzuata göre ele alır.*” hükmü ile toplu veya bireysel tarife indirimlerinin yol açabileceği rekabet kısıtlarının, ilgili mevzuat kapsamında ayrıca değerlendirileceği ifade edilmektedir.
- Diğer taraftan, Türk Telekom tarafından UMTH kapsamındaki hizmetlerin fiyatlarında büyük indirimlere gidildiği ve bunun da UMTH pazarını % 50 oranında azalttığı ifade edilmektedir. Burada, genel hatlarıyla önem arz eden husus, dünya uygulamalarında da tekelden serbestleşmeye geçiş sürecinde, yerleşik işletmecinin tarife dengelemesi altında indirimlere gittiği olgusudur. Diğer bir deyişle tekelden serbestleşmeye geçişte, diğer ülkelerde de yerleşik işletmeciler, çapraz sübvansiyon yoluyla finanse ettikleri tarife yapısını, piyasaya yeni giren işletmecilerle rekabet edebilmek için yeniden dengeleme yoluyla ayarlamaktadır. Bu yeniden dengeleme süreci ise, şehir içi görüşme

<http://www.bilgitoplumu.gov.tr/yayin/20050915BilisimSektoruSorunlari.pdf>

ücretlerinde belirli artışları içerebilirken indirimler daha çok şehirler arası ve milletler arası görüşme kategorilerinde gerçekleşmiştir. Ayrıca aynı kısımla ilgili net olmayan diğer bir husus ise, UMTH pazarının % 50 daralmasına ilişkin olarak yapılan değerlendirme olup, bu pazarın yeni oluşmaya başlaması nedeniyle, kantitatif bir değerlendirmenin yapılması için henüz erken olduğu değerlendirilmektedir. Bununla birlikte, Türk Telekomun da bu piyasanın bir aktörü olduğu göz önüne alındığında, ilgili piyasada ne oranda bir daralmanın yaşandığı da sorgulanması gereken diğer bir husus olmaktadır.

Rekabet Kurumu

- Bilindiği gibi, Tarife Yönetmeliği'ne göre, Telekomünikasyon Kurumu tarafından, ilgili telekomünikasyon hizmetlerinde bir işletmeci için hukuki veya fiili tekel olduğunun veya ilgili hizmet ve coğrafi piyasada hakim konumda bulunduğu veya etkin piyasa gücüne sahip olduğunun belirlendiği hallerde, işletmecilerin kullanıcılara sunduğu telekomünikasyon hizmetlerinde uygulanacak tarifelerin Telekomünikasyon Kurumunca onaylanması gerekmektedir. Türk Telekomun söz konusu tarifelerinin tümü Telekomünikasyon Kurumu tarafından onaylanmıştır.
- Rekabet hukuku açısından fiyat indirimlerinin bir rekabet ihlali yaratabilmesi ancak söz konusu fiyatların maliyetlerin altında olması halinde mümkündür. Türk Telekomun yapmış olduğu tarife indirimlerinin UMTH işletmecileri tarafından şikayete konu olması esasen TT'nin maliyetlerin altında fiyatlama yapmasından değil, Türk Telekomun yapmış olduğu indirim nedeniyle nihai tüketicilere sunduğu fiyatlar ile, UMTH İşletmecilerinin Türk Telekomdan almak zorunda oldukları altyapı hizmeti fiyatları arasındaki farkın (marjın) azalmasından kaynaklanmaktadır. Bir başka deyişle UMTH işletmecileri tarifelerde yaşanan indirimlerin, kendilerinin almak zorunda oldukları altyapı hizmetlerine yansımamasından şikayet etmektedirler. Bu anlamda sorun esasen TT'nin tüketicilere sunduğu nihai tarifelerin düşüklüğünden değil, UMTH işletmecilerine sunduğu altyapı hizmetleri ücretlerinin yüksek olup olmamasından kaynaklanmaktadır. Bu durum arabağlantı ücretlerinin ne olması gerektiğinin araştırılması anlamına gelmektedir. Konu şikayet üzerine Rekabet Kurumu tarafından da incelenmiştir. Bu konuya “Arabağlantı Sorunu” başlığı altında değinilmektedir.

2.1.2 Sektör Sorunu ve Talebi

Telekomünikasyon Sektörünün tümüne getirilen Özel İletişim Vergisi uygulaması Türk Telekomun Hazineye ödediği % 15'lik payla ikame edildiğinden UMTH işletmecileri açısından rekabet dezavantajı söz konusu olmaktadır.

Telekomünikasyon Kurumu

- Ülkemizde sektörün serbestleştirilmesi ve rekabetin oluşturulmasının sağlayacağı çeşitli faydalar bulunmaktadır. Rekabetle birlikte teknolojik gelişmelerin ortaya çıkması, tekelin kaldırılması ile de ülkemizdeki telekomünikasyon pazarının büyümesi ve dış finans kaynaklarından daha fazla yararlanılması gibi sonuçların elde edilmesi beklenmektedir. Telekomünikasyon hizmetlerinin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması sadece telekomünikasyon sektörü için değil, tüm endüstriyel ve sosyal gelişimin temelini etkilemesi açısından da önem taşımaktadır. Tekelin kaldırılması ile birlikte, piyasaya girmek isteyen yeni işletmecilere lisans vermek yoluyla, lisans ücretleri ve vergi gibi yeni gelir kalemleri ile hazineye ek gelir kazandırılmaya başlanacaktır. Ancak, bu aşamada gerek işletmeciler gerekse telekomünikasyon hizmetlerinden yararlanan kullanıcılar üzerine getirilecek vergi ve diğer yükümlülüklerin iyi bir

<http://www.bilgitoplumu.gov.tr/yayin/20050915BilisimSektoruSorunlari.pdf>

analizle belirlenmesi gerekmektedir. Nitekim, sektörün henüz gelişme süreci içerisinde olması, vergi yükünün önemini bir kat daha artırmaktadır. Bu nedenle, devlet ve yetkili otoritelerce konulacak yükümlülüklerde, sadece kamunun gelir elde etmesinin ilk hedef olmaması gerektiği değerlendirilmektedir.

- Ekonomik, sosyal ve kültürel açılardan büyük önemi haiz olan telekomünikasyon sektörünün gelişimine, vergi baskısı ile negatif etkilerde bulunulabileceği değerlendirilmektedir. Bu etkilerin ise sektörün büyüklüğünü, işletmecileri, devleti ve daha da önemlisi milyonlarca kullanıcıyı etkileyebileceği düşünülmektedir. Ayrıca, ülkemizde yatırım yapmak isteyen yabancı yatırımcıların da ağır vergi yükü nedeniyle olumsuz etkilenebileceği unutulmamalıdır. Bununla birlikte, küresel boyutta hizmet veren işletmecilerimizin (örneğin GMPCS işletmecileri), benzer hizmetleri düşük vergi oranları ile yurt dışında sağlayan yabancı işletmecilerle rekabet edebilmesi güçleşebilecek ve ülkemiz gelir kaybına uğrayabilecektir. Aynı zamanda örneğin, uzak mesafe telefon hizmeti sunmak üzere faaliyete başlayacak olan işletmecilerin yüksek vergilerle hizmet sunmaya başlamaları, rekabet güçlerini ve pazar paylarını olumsuz etkileyebilecektir. Bununla birlikte vergiden kaçınmak isteyen kullanıcıların vergi yükünü hafifletmek için konuşma sürelerinde yapacakları kısıntılar da sektörün gelişimini etkileyebilecektir.
- Devletin gelir ve kurumlar vergisi gibi dolaysız vergilerden beklediği hasılatı yakalayamamış olması ve kamu harcamalarındaki artışlar yeni kaynakların bulunmasını gerektirmiştir. Ancak, KDV, Özel İletişim Vergisi gibi dolaylı vergilere önemli ölçüde ağırlık verilmek suretiyle dolaysız vergilerin arka planda kalması, ülkedeki gelir dağılımının bozulmasına neden olabilmektedir. Bu nedenle, özellikle telekomünikasyon hizmetinden yararlananların devlete vermek durumunda kaldığı vergi oranlarının azaltılmasının olumlu katkılarda bulunabileceği değerlendirilmektedir.
- Özel İşlem Vergisi, Eğitime Katkı Payı, Özel İletişim Vergisi gibi mükellefiyetlerin özellikle kamu harcamalarının devamlı yüksek oranlarda arttığı olağanüstü dönemlerde geçici olarak konulmasına karşın, Özel İletişim Vergisi kapsamı genişletilerek uygulanmaya devam edilmiş, Eğitime Katkı Payı ve Özel İşlem Vergisi ise ancak 2004 yılı başından itibaren yürürlükten kaldırılabilmiştir. Bu nedenle, bu tür vergilerin kaldırılmasında büyük güçlüklerle karşılaşılabilmesi unutulmamalıdır. Bu yönde tedbirler alınırken, gelir ve servet üzerinden alınması gereken dolaysız vergiler gözden geçirilmeli ve “milyarlarca dolar” şeklinde ifade edilen kayıt dışı ekonominin kayda alınabilmesi için girişimlerde bulunularak, vergi tabanının yaygınlaştırılması gerekmektedir. Netice itibarıyla, gelişmekte olan ülkemiz telekomünikasyon sektörünün yeri, büyüklüğü, etki alanı ve ülke ekonomisine yaratacağı katma değerler ile AB uygulamaları göz önüne alındığında, sektördeki yüksek vergilerin yeniden gözden geçirilmesi gerektiği ortaya çıkmaktadır.

Rekabet Kurumu

- UMTH işletmecilerinin TT’ye ödedikleri çağrı başlatma ve sonlandırma için tek yönlü erişim ücretlerinin; hem maliyet esaslı olması hem de bu ücretlerin TT dahil tüm işletmeciler için bir maliyet teşkil etmesi rekabetin tesisi açısından çok önemlidir.
- Telekomünikasyon Kurumu tarafından hazırlanan Hesap Ayrımı ve Maliyet Muhasebesine İlişkin Esas ve Usuller Tebliği’ne ilişkin Taslağın “Transfer Ücretleri” ile ilgili bölümündeki ifadelerden anlaşıldığı üzere, şirket içi kullanımlar için belirlenen ücretler benzer şekilde şirket dışı kullanımlar için de geçerli olacaktır.

<http://www.bilgitoplumu.gov.tr/yayin/20050915BilisimSektoruSorunlari.pdf>

Ancak bu noktada gözden kaçan ya da geçmişteki durumda belirsiz olan husus şirket içi hizmetler için uygulanan ücretlerin ÖİV karşısındaki durumudur. Söz konusu ücretlerin maliyet esaslı olduğu ve TT'nin de şirket içinde aynı ücretten hizmet aldığı düşünülse dahi, UMTH işletmecileri ayrıca söz konusu ücret üzerinden ÖİV ödeyeceklerdir. (Bazı Kanunlarda ve 178 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun ile değişik 13.7.1956 tarih ve 6802 sayılı Gider Vergileri Kanununun 39 uncu maddesi) Bu durumun işletmecilerin kullanıcılara sundukları fiyatların yükselmesine neden olacağı açıktır.

- Hesap ayırımına ilişkin düzenlemeler konuya ilişkin kaygıların giderilmesi bakımından çok yerinde olmakla birlikte yukarıda yer verilen konu ile ilgili olarak yetersiz kalmaktadır. Bu çerçevede ancak ses hizmetlerinin TT çatısı altında fakat ayrı tüzel kişilikler altında toplanması gibi önlemler/düzenlemeler, işletmeciler ile TT arasında yukarıda yer alan eşitsizliği bertaraf edebilecektir.
- Bu çerçevede 2.9.2004 tarihinde TT A.Ş.'nin Özelleştirilmesi Hakkında Özelleştirme İdaresine gönderilen Rekabet Kurulu Görüşünde; “...*Özel İletişim Vergisi nedeniyle Türk Telekom ile altyapılardan yararlanan işletmeciler arasında doğan eşitsizliğin devir öncesi giderilmesi...*” doğrultusunda özelleştirme yapılmasının ileride daha rekabetçi piyasa yapısının oluşmasının sağlanması yönünden yararlı olacağı ifadelerine yer verilmiştir.
- 13.09.2004 tarihinde Maliye Bakanlığı tarafından yayımlanan Gider Vergileri Sirküleri/4'te yer alan “Buna göre, özel iletişim vergisi mükellefleri arasında gerçekleşecek hizmet satışlarında, *özel iletişim vergisini ödeyerek hizmeti satın alan mükellef, bu hizmetin satışı sırasında düzenleyeceği faturada önceden ödemiş olduğu özel iletişim vergisini Katma Değer Vergisi Kanununun 29, 30, 32 ve 34 üncü maddelerinde belirtilen hükümler çerçevesinde indirim konusu yapabilecektir. Ancak, özel iletişim vergisi mükellefleri, telekomünikasyon hizmetlerine ilişkin faturalarda gösterdikleri özel iletişim vergisinden yalnızca bu hizmetlere ilişkin olarak ödedikleri özel iletişim vergisini indirim konusu yapabileceklerdir.*” ifadeleri ile, Kurul kararında yer bulan endişeler büyük ölçüde giderilmiştir.

Türk Telekomünikasyon A.Ş.

- Raporda 31 Temmuz 2004 tarihli ve 5228 sayılı Kanun ile Telekomünikasyon sektörünün tümüne Özel İletişim Vergisi konulduğu fakat Türk Telekomun Hazineye ödemekte olduğu % 15 lik Hazine payının ÖİV ile ikame edildiği ve bu uygulamanın UMTH işletmecileri için rekabet dezavantajı oluşturduğu belirtilmektedir. 31 Temmuz 2004 tarihi öncesinde Türk Telekom tarafından % 15 Hazine Fonu ödenmesi Türk Telekom için haksız rekabet ortamı oluşturmakta iken belirtilen tarih ile tüm telekomünikasyon sektöründe vergi eşitliği getirilerek rekabet koşulları dengelenmiştir.

2.2 Arabağlantı Sorunu

2.2.1 Sektör Sorunu ve Talebi

Telekomünikasyon Kurumu, Türk Telekom Referans Arabağlantı Teklifini Lisans dağıtımından 6 ay sonra 12 Kasım 2004'te yayınlamıştır. İşletmeciler Türk Telekomun kendi hazırladığı Arabağlantı Sözleşmesi üzerinden müzakerede bulunmak zorunda kalmıştır. Türk Telekom, Telekomünikasyon Kurumunun 16 Eylül 2004'te yayınladığı Arabağlantı ücretlerini

<http://www.bilgitoplumu.gov.tr/yayin/20050915BilisimSektoruSorunlari.pdf>

uygulamayı kısmen kabul etmektedir. Telekomünikasyon Kurumunun kararları maalesef bağlayıcı olamamaktadır.

Halen arabağlantı ücretleri Avrupa Birliği ortalamasının yaklaşık 3 katı bir ücrettir. Ancak Türk Telekomun Uzak Mesafe Telefon Hizmetleri son kullanıcı tarifeleri Avrupa Birliği ortalamasına eşdeğerdir. Olması gereken Alan İçi Ücret, 14,000 TL ve Alan Dışı Ücret 18,000 TL'dir.

Telekomünikasyon Kurumu

- Erişim ve Arabağlantı Yönetmeliğinin 24 üncü maddesinde; *“Türk Telekom ve etkin piyasa gücüne sahip işletmeciler, referans erişim ve/veya arabağlantı teklifleri hazırlayarak Kuruma göndermekle yükümlüdürler. Kurum, söz konusu teklifleri onayladığı takdirde yayımlar.....*

Etkin piyasa gücüne sahip işletmeciler etkin piyasa gücüne sahip olduklarının Kurum tarafından belirlenmesinden, Türk Telekom ise bu Yönetmeliğin yürürlüğe girmesinden itibaren en geç üç ay içerisinde, referans arabağlantı tekliflerini hazırlayarak Kuruma göndermekle yükümlüdürler.....

Kurum, bu Yönetmeliğin 5 inci maddesindeki ilkeleri göz önünde bulundurarak, referans erişim ve/veya arabağlantı tekliflerinde değişiklik yapılmasına karar verebilir.” hükümleri yer almaktadır.

- Anılan madde kapsamında Türk Telekom, referans arabağlantı teklifini, Erişim ve Arabağlantı Yönetmeliği'nin yayımlanmasından itibaren üç ay içerisinde hazırlayarak Kuruma sunmakla yükümlü tutulmakta ve sunulan referans arabağlantı tekliflerinde Kurumun değişiklik yapılmasına karar verebileceği hükme bağlanmaktadır. Söz konusu referans arabağlantı tekliflerinin Kurum tarafından onaylanarak yayımlanmasına ilişkin olarak ise belirli bir süre belirlenmemiştir.
- Yönetmelikte ifade edilen 3 aylık süre içerisinde Türk Telekom tarafından bir referans arabağlantı teklifinin Kuruma sunulmaması nedeniyle, söz konusu yükümlülüğünü yerine getirmesini teminen Türk Telekom ihtar edilerek bir ay süre verilmiştir. İhtarla verilen bir aylık süre sonunda Kuruma sunulan referans arabağlantı teklifi incelenerek gerekli görülen değişiklikler işletmeciye bildirilmiştir. Referans arabağlantı teklifinin geliştirilmesi sürecinde Ortak Yerleşim ve Tesis Paylaşımına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Tebliğ'in yayımlanması, UMTH işletmecilerinin yetkilendirilmesi, Türk Telekomun taşıyıcı seçimi yükümlüsü ilan edilmesi, UMTH işletmecilerinin kurmakla yükümlü olduğu asgari arabağlantı noktası sayısına ilişkin belirleme yapılması ve Türk Telekom yurt içi kiralık devre hizmet seviyesi taahhünamesinin onaylanması gibi, ilâve değişiklikleri gerektiren bir takım gelişmeler yaşanmıştır. Süreç içerisinde ilgili gerçek ve tüzel kişilerin görüşlerinin alınması amacıyla Türk Telekom tarafından sunulan Referans Arabağlantı Teklifi kamuoyu görüşlerine açılmıştır. Türk Telekom Referans Arabağlantı Teklifi gerekli değişikliklerin yapılmasıyla 04.11.2004 tarih ve 2004/592 sayılı Kurul Kararı ile onaylanarak, 12.11.2004 tarihinde Kurum İnternet sayfasında yayımlanmıştır. Ülkemizde ilk defa yayımlanmış olan referans arabağlantı teklifinin hazırlanması, teklifin yerleşik işletmeci ile arabağlantının teknik ve ekonomik yönden şartlarını ortaya koyan kapsamlı bir doküman olması, kamuoyu görüşlerine başvurulması ve yukarıda ifade edilen gelişmeler neticesinde ilâve değişikliklere ihtiyaç duyulması nedeniyle ciddi bir çalışma gerektirmiş olup, dünya uygulamalarına da bakıldığında, birçok ülkede özellikle ilk referans arabağlantı

<http://www.bilgitoplumu.gov.tr/yayin/20050915BilisimSektoruSorunlari.pdf>

teklifinin yayımlanmasına ilişkin çalışmaların benzer şekilde belirli bir zaman almış olduğu görülmektedir.

- Standart Referans Arabağlantı Ücret Tarifelerinin yayınlanmasına ilişkin olarak, 406 sayılı Kanununun 10 uncu maddesinin son fıkrasında “*Kurum; ilgili işletmecilerin, uygun olduğu ölçüde kendi standart hüküm ve şartları içine dahil edebilecekleri, standart arabağlantı referans ücret tarifeleri yayınlar ve gerektiğinde bunları değiştirir*” hükmü yer almaktadır.
- Söz konusu hükmün gereği olarak Kurum 10.09.2004 tarih ve 2004/499 sayılı Kararı ile Türk Telekom ve etkin piyasa gücüne sahip GSM işletmecilerine yönelik Standart Referans Arabağlantı Ücret Tarifelerini belirlemiştir. Söz konusu tarifeler 15.09.2004 tarihinde Kurumun İnternet sayfasında yayınlanmıştır. Söz konusu tarifeler dünya uygulamalarında da yer bulduğu şekilde kademeli bir şekilde düşürülmektedir.
- Standart Referans Arabağlantı Ücret Tarifeleri olarak belirlenen ücretlere Türk Telekom Referans Arabağlantı Teklifi’nde de yer verilmektedir.
- Erişim ve Arabağlantı Yönetmeliği’nin 20 nci maddesinde “*İşletmeciler, arabağlantı da dahil olmak üzere erişimin hüküm ve koşullarını ilgili mevzuata, görev ve imtiyaz sözleşmelerine, telekomünikasyon ruhsatı, genel izin ve Kurum düzenlemelerine aykırı olmamak kaydıyla kendi aralarında müzakere ederek serbestçe belirlerler.*” hükmü yer almaktadır. Söz konusu hüküm gereğince taraflar mevzuata aykırı olmamak kaydıyla arabağlantı sözleşmelerinin hüküm ve koşullarını serbestçe müzakere ederek belirleyebilmektedirler. İlgili işletmecilerin anlaşma sağlayamamaları halinde, taraflardan herhangi biri konuyu 406 sayılı Kanununun 10 uncu maddesi ve Erişim ve Arabağlantı Yönetmeliğinin 21 inci maddesi kapsamında uzlaştırma prosedürü işletilmesi amacıyla Kuruma getirebilmektedir. Yukarıda ifade edilen mevzuat kapsamında işletilen uzlaştırma prosedürü neticesinde tarafların aralarında anlaşamamaları durumunda, Kurum, anlaşma için uygun gördüğü ve işletmeciler açısından bağlayıcı olan hüküm, koşul ve ücretleri belirlemeye yetkilidir. Kurum, uzlaştırma prosedürü işletilirken geçici ücretin belirlenmesi dahil kamu yararının gerektirdiği her türlü tedbiri alabilmektedir.
- Yukarıdaki açıklamalar ışığında özetlemek gerekirse, tarafların kendi aralarında mevzuata uygun olmak kaydıyla serbestçe müzakere ederek anlaşma yapmaları esas olup, söz konusu mevzuata uygun anlaşmanın tesisi için referans arabağlantı teklifinin yayınlanmış olması şart değildir. Taraflardan herhangi birinin diğer tarafa mevzuata aykırı olduğu ileri sürülen şartlar ileri sürmesi halinde, diğer tarafın 406 sayılı Kanununun 10 uncu maddesi ve Erişim ve Arabağlantı Yönetmeliğinin 21 inci maddesi kapsamında *uzlaştırma prosedürü işletilmesi amacıyla Kuruma başvurma hakkı bulunmaktadır. Nitekim bu kapsamda Türk Telekom ile anlaşma sağlayamayan ve Kuruma başvuran iki işletmeci için geçici ücretler (Kurum tarafından açıklanmış olan Standart Referans Arabağlantı Ücret Tarifeleri esas alınarak) belirlenmiştir.*
- *Erişim ve Arabağlantı Yönetmeliğinin 22 nci maddesinde “Tüm erişim ve arabağlantı anlaşmaları, bunların ekleri ve değişikliklerin tasdikli bir sureti imzalanmasını müteakip on beş gün içerisinde Kuruma sunulur. İşletmeciler, Kurumun sözleşmelerde mevzuata aykırı bulunduğu hususlara yönelik düzeltme taleplerini otuz gün içerisinde yerine getirmekle yükümlüdür....”* hükmü yer almaktadır. Söz konusu hüküm gereğince Kuruma sunulan Türk Telekom ve diğer işletmeciler arasındaki sözleşmelerin incelenmesine ilişkin süreç devam etmektedir.

<http://www.bilgitoplumu.gov.tr/yayin/20050915BilisimSektoruSorunlari.pdf>

Rekabet Kurumu

- UMTH hizmetlerinin verilmesi TT ile işletmeciler arasında arabağlantı anlaşmalarının yapılmasına bağlıdır. UMTH işletmecilerinin TT'nin yanı sıra diğer işletmeciler (örneğin GSM operatörleri) ile arabağlantı anlaşmaları imzalaması gerekmektedir.
- Ancak, Türk Telekomun milletlerarası ve şehirlerarası konuşmalar için son kullanıcı tarifelerinde indirimler yapmasına rağmen, Telekomünikasyon Kurumundan aynı hizmeti yapmak üzere UMTH lisansı almış olan işletmecilere arabağlantı sözleşmesi imzalamak için alan içi KDV hariç 53.833 TL/dk ve alan dışı 75.366 TL/dk. Arabağlantı ücretleri talep etmesi anlaşmazlıklara neden olmuştur. Konu ile ilgili olarak Rekabet Kurumuna da başvurulmuştur.
- TT'nin rakip işletmecilerin kullandığı alt yapıyı kullanarak nihai kullanıcılara hizmet sunması ve talep ettiği arabağlantı ücretlerinin aynı zamanda rakibi olan işletmecilerin en önemli maliyet unsuru olması, tarifeler ile arabağlantı ücretlerinin birlikte değerlendirilmesini gerekli kılmıştır.
- Rekabet Kurumuna yapılan başvuru esnasında belirsiz olan referans arabağlantı tarifesi Telekomünikasyon Kurumu tarafından, Rekabet Kurumunun inceleme sürecinde açıklanmış ve işletmeciler, arabağlantı ücretinin tespiti konusunda uzlaştırma sürecinin başlatılması talebiyle Telekomünikasyon Kurumuna başvuru yapmışlardır. Bilindiği gibi TT ile işletmeciler arasında arabağlantı ücreti konusunda yaşanacak anlaşmazlık sonucunda taraflardan herhangi birisinin başvurusu üzerine 406 sayılı Kanununun 10. maddesi uyarınca Telekomünikasyon Kurumu nezdinde gerçekleştirilecek uzlaştırma süreci çerçevesinde söz konusu ücret tespit edilecektir. Bu anlamda rekabeti engelleyebilecek olası durumların, söz konusu uzlaştırma süreci ile bertaraf edilebileceği düşünüldüğünde, halihazırda konu hakkında önaraştırma veya soruşturma açılmasına gerek görülmemiştir.
- UMTH işletmeciliği için lisansların dağıtılmasının ertesinde TT, arabağlantı hizmetinin karşılığı olarak UMTH işletmecilerinden daha önce GSM operatörleri ile yapılan seviyede yüksek bir ücret talep etmiştir. Bu anlamda Telekomünikasyon Kurumu tarafından açıklanan referans bağlantı ücretlerinde yaşanan düşmeler sektördeki rekabetin tesisi açısından çok önemlidir. Ancak, arabağlantı ücretlerinin maliyetler tarafından açıklanabilecek düzeylere çekilmesi ayrıca gerekli görülmektedir. Bir başka deyişle arabağlantı ücretlerinin maliyet esaslı olarak belirlenmesi sektördeki rekabetin tesisi için olmazsa olmaz önemi haizdir. Bu aynı zamanda halihazırdaki mevzuatın da gereklerindedir.
- Erişim ve Arabağlantı Yönetmeliğinde “İşletmeciler tarifelerini bu Yönetmelikte yer alan ilkeleri göz önüne alarak *serbestçe belirlerler. Etkin piyasa gücüne sahip işletmeciler ve Türk Telekom erişim ve arabağlantı tarifelerini maliyet esaslı olarak belirlemekle yükümlüdürler. Kurum tarafından, arabağlantı sağlama yükümlülüğü getirilen diğer işletmeciler de arabağlantı tarifelerini maliyet esaslı belirlerler. Kurum, söz konusu işletmecilerden erişim ve/veya arabağlantı tarifelerinin maliyet esaslı belirlendiğinin ispatlanmasını talep edebilir. Kurum, tarifelerin maliyet esaslı belirlenmediğine karar vermesi halinde tarifeleri maliyet esasına göre belirler. Kurum, tarifeleri maliyet esasına göre belirleyinceye kadar diğer ülke uygulamalarını uygun olduğu ölçüde dikkate alarak tarifelere üst sınır koyabilir. Kurumun belirlediği tarifeler bağlayıcıdır.*” ifadeleri yer almaktadır.

<http://www.bilgitoplumu.gov.tr/yayin/20050915BilisimSektoruSorunlari.pdf>

Türk Telekomünikasyon A.Ş.

- Raporda “Yönetmelikler gereği Türk Telekom tüm ücretlerini maliyet bazlı olarak belirlemek zorundadır, ancak pratik olarak bu mümkün olmamaktadır” denilmektedir. Bilindiği üzere, hesap ayrımı ve maliyet muhasebesiyle ilgili düzenlemelerde Şirketimize, 2006 yılına kadar süre tanınmış ve bu süre sonunda hesapların ayrıştırılarak hizmet maliyetlerinin belirlenmesi öngörülmüştür.
- Doğaldır ki bu süreç tamamlanmadan maliyetlerin net olarak hesaplanması mümkün bulunmamakta dolayısıyla, varsayım veya kıyaslamaya dayalı olarak yapılan her çalışma beraberinde telafisi imkansız maddi zararlar oluşturabilecektir.
- Arabağlantı ücretleri maliyet artışı makul kar esas alınarak 1 Kasım 2005 tarihine kadar alan içi 41.000 TL/dk, alan dışı 59.100 TL/dk uygulanacaktır.

2.2.2 Sektör Sorunu ve Talebi

Türk Telekom, kendi müşterilerine Peak/Off Peak uygulaması yaparken İşletmecilere bunu uygulamamaktadır.

Telekomünikasyon Kurumu

- Türk Telekom tarafından son kullanıcı tarifelerine yönelik olarak sadece alan içinde yoğun saat/yoğun olmayan saat (peak/off peak) uygulaması bulunmakta olup, UMTH işletmecilerinin rekabet ettiği şehirler arası ve milletler arası telefon hizmetlerinde yoğun saat/yoğun olmayan saat uygulaması bulunmamaktadır.

Türk Telekomünikasyon A.Ş.

- Raporda şirketimizce son kullanıcılara peak/peak off uygulaması yapılmasına rağmen arabağlantı ücretlerinde bu uygulamanın yapılmadığı belirtilmiştir. Telekomünikasyon Kurumu tarafından verilen lisanslar şehirlerarası ve milletlerarası gibi UMTH içermektedir. Türk Telekom tarafından müşterilerine şehirlerarası ve milletler arası için uygulanmayan peak/peak off uygulaması UMTH veren işletmecilere de uygulanmamıştır.

Rekabet Kurumu

- UMTH işletmecilerinin iddiası, TT'nin belli saatlerde tarifelerinde yapmış olduğu indirimleri, alt yapı indirimlerine yansıtmasıdır. Ancak bilindiği gibi UMTH işletmecileri şehirlerarası ve uluslararası görüşme hizmeti sunarken bu indirim şehir içi görüşmeler için geçerlidir. Dolayısıyla burada bir rekabet sorunundan bahsetmek zor görünmektedir.

2.2.3 Sektör Sorunu ve Talebi

İşletmecilerin, Türk Telekom ile arabağlantı için alacağı hatlara Kiralık Devre Tarifesinin uygulanması İşletmecileri ağır bir mali yükün altına sokmaktadır. Yönetmelikler gereği Türk Telekom tüm ücretlerini Maliyet Bazlı olarak belirlemek zorundadır. Ancak, pratik olarak bu mümkün olmamaktadır.

Telekomünikasyon Kurumu

- Kurum tarafından onaylanan Türk Telekom Yurt içi Kiralık Devre Tarifeleri kapsamında, kiralık devreler perakende ve toptan sınıflarında ücretlendirilmekte olup, işletmeciler toptan sınıftaki ücretlerden faydalanabilmektedirler.

- 406 sayılı Kanununun 10 uncu maddesi ve Erişim ve Arabağlantı Yönetmeliği'nin 16 ncı maddeleri kapsamında Türk Telekom arabağlantı ücretlerini maliyet esaslı olarak belirlemekle yükümlüdür. Dolayısıyla Türk Telekom, tarafı olduğu sözleşmelerde söz konusu mevzuata uygun olarak maliyet esaslı ücretlere yer vermek zorundadır. Konuya ilişkin süreç yukarıda ifade edilen Erişim ve Arabağlantı Yönetmeliği'nin 22 nci maddesi kapsamında değerlendirilmektedir.

Türk Telekomünikasyon A.Ş.

- Raporda UMTH işletmecilerinden kendilerine tahsis edilen arabağlantı devrelerinin şirketimiz kiralık devre tarifelerine tabi tutulduğu belirtilmiştir. Ancak bilindiği üzere arabağlantı hizmeti verilmesi esnasında şirketimiz tarafından mevcut kiralık devre ve santral kapasiteleri UMTH şirketlerine tahsis edilmekte olup bunun da şirketimize bir maliyeti olmaktadır. Ancak arabağlantı için tahsis edilen devreler şirketimizin Telekomünikasyon Kurumu tarafından onaylanan maliyet artı makul kar esaslı kiralık devre tarifesi üzerinden değerlendirilmekte ve ücretlendirilmektedir.

2.3 Altyapı Tekeli Sorunu

2.3.1 Sektör Sorunu ve Talebi

Halen Türk Telekomun altyapı tekeli devam etmekte olup UMTH işletmecileri yurt içi ve yurt dışı karasal devreleri Türk Telekomdan temin etmek zorundadırlar. Türkiye'de sonlanan fiber optik kablolar Dünya fiyatlarının yaklaşık 10 katı bir fiyatla sağlanabilmektedir.

Telekomünikasyon Kurumu

- Söz konusu raporda, UMTH işletmecilerinin yurt içi ve yurt dışı karasal hatları yalnızca Türk Telekomünikasyon A.Ş.'den (TT A.Ş.) karşılamak zorunda olduğu ifade edilmektedir. Ancak UMTH işletmecileri Karasal Hatlar Üzerinden Veri İletim Hizmeti işletmecilerinden de söz konusu kiralık hatları temin edebilmektedirler. Fakat Karasal Hatlar Üzerinden Veri İletim Hizmeti İşletmecileri tam olarak çözüm değildir. Zira söz konusu işletmeciler kendi altyapılarını kuramamakta ve reseller (yeniden satışı) olarak herhangi bir işletmeciden (mevcut durumda TT A.Ş.'den) aldıkları altyapıyı pazarlamakta ve yalnızca telli altyapıların satışını gerçekleştirebilmektedirler. Bunun yanı sıra, Kablo Platform Hizmeti İşletmecileri ve Genişbant Sabit Telsiz Erişimi İşletmecilerinin de kuracakları altyapılardan kapasite satmak suretiyle altyapı işletmeciliği yapmaları mümkündür. Ancak altyapı tekeli sorununa halihazırda düzenleme çalışmaları devam eden Altyapı İşletmeciliği Hizmetleri (AİH) çözüm olarak görünmektedir. Zira AİH hem yurt içi hem de yurt dışı trafik çıkışlarını kapsamakta, bunun yanı sıra kapsamı itibarı ile hem telli hem de telsiz transmisyona imkân tanımaktadır. Telekomünikasyon Hizmet ve Altyapılarına İlişkin Yetkilendirme Yönetmeliğine ek olarak yayımlanacak olan AİH'ye yönelik taslak ek, kamuoyunun görüşleri alınmak üzere, 24.11.2004 tarihinden itibaren 30 (otuz) gün süreyle Kurumumuz İnternet sayfasında yayınlanmış ve ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile telekomünikasyon sektöründe faaliyet gösteren bazı işletmecilere konu ile ilgili yazı yazılarak görüşlerinin bildirilmesi istenmiştir. Bu bağlamda konu kapsamında gelen görüşler değerlendirilmektedir. Çalışmaların tamamlanmasının ardından taslak ek Kurula sunulacaktır.

Türk Telekomünikasyon A.Ş.

- 1990'larda Avrupa'daki telekomünikasyon sektörünün liberalleşmesi sonucunda birçok yatırımcı telekomünikasyon sistemlerine yatırım yapmış ve bu durum atıl

<http://www.bilgitoplumu.gov.tr/yayin/20050915BilisimSektoruSorunlari.pdf>

kapasitelerin oluşmasına neden olmuştur. Avrupa'daki transmision sistemlerinin fiyatlandırılması maliyetleri değil, atıl kapasitelerin değerlendirilmesi maksadıyla oluşan fiyatları yansıtmaktadır. Raporun "Türkiye'de sonlanan fiber optik kablolar dünya fiyatlarının yaklaşık 10 katı bir fiyatla sağlanabilmektedir." ifadesinde hangi verilere göre kıyaslama yapıldığı anlaşılamamıştır. Türkiye'de sonlanan fiber optik kablo sistemlerinin fiyatları maliyetleri yansıtmakta ve sadece Avrupa ve Amerika'daki transmision sistemleri fiyatlarının bir miktar üzerindedir.

2.3.2 Sektör Sorunu ve Talebi

Türk Telekomun altyapı konusunda yeni işletmecilerin tedarikçisi konumunda olup, aynı zamanda aynı işletmecilerle koyu şekilde rekabet ediyor olması son derece sağlıklı bir pazar ortamı yaratmaktadır.

Rekabet Kurumu

- Alt yapılarda ve/veya hizmetlerde yaratılan bir tekel, serbestleşme ile beklenen "hizmet çeşitliliği, kalite, ucuzluk ve yeniliklerin" ortaya çıkmasını yani telekomünikasyon piyasalarının gelişimini tek başına engelleyici niteliktedir.
- Kendine has bir çok özellik dolayısıyla bugüne kadar eksik rekabete konu olmuş telekomünikasyon sektöründe "kamu eliyle gerçekleştirilebilecek müdahalelerde" hizmetler arası rekabet, altyapılar arası rekabet, altyapıların geliştirilmesi ve teknolojik gelişme faktörlerine eş derecede önem verilmesi gerekmektedir. Serbestleşmenin ilk aşamalarında, teknolojik gelişmeler ile de yakından alakalı olarak, kamu tarafından atılan adımların ilkin, altyapılar arası rekabete nazaran daha hızlı ve kolay bir biçimde elde edilebilecek olan "hizmet rekabetinin" tesis edilmesi oluşturmaktadır. Ancak, hizmetlerde rekabetin tesisi, altyapı rekabeti sağlanmadıkça mümkün olamamaktadır.
- Altyapı sağlamak suretiyle rakiplerinin kullanacakları temel girdi maliyetlerini belirleyen ve dolayısıyla rakiplerce sunulan hizmetlerin fiyatlarına önemli derecede etki eden operatörün yaşadığı menfaat çatışması ve alternatif şebekenin bulunmamasından dolayı rekabetçi baskının yokluğu, her ne kadar fiyatlara ilişkin düzenlemeler ile bertaraf edilmeye çalışılsa da kaçınılmaz olarak hizmetlerde rekabetin tesisi üzerinde olumsuz bir etki doğurmaktadır.
- Bu etki yalnızca dar anlamda fiyatlara ilişkin olumsuz sonuçlar doğurmamakta, bunun yanı sıra, operatöre rakiplerin sunacakları hizmetlerin türünü, çeşitliliğini, standartlarını ve son olarak kalitesini belirleyebilme olanağı tanımaktadır. Ayrıca bu durumun diğer bir sonucu da "tekel durumunun altyapı sahibi operatör üzerinde yarattığı olumsuzluklar"dır. Altyapı operatörünün üzerinde rekabetçi bir baskının bulunmaması, bu operatörü şebekesini genişletme, yenileme gibi faaliyetlerden de alıkoymakta ve operatörün etkin çalışma güdüsünü kısıtlamaktadır. Bu nedenlerle, altyapılar arası rekabetin tesisini mümkün kılacak her türlü adım, serbestleşmenin hayata geçirilebilmesi için kritik önemi haizdir.
- Serbestleşmenin gerçek anlamda sağlanabilmesi; mümkün olduğu ölçüde farklı altyapıların farklı ellerde olmasının sağlanması ve rekabete açık hizmetlerin üzerinden sunulacağı bu altyapılara erişimin sıkı kurallara bağlı kılınması ile elde edilebilecektir. Ancak, telekomünikasyon altyapılarının, özellikle yerel telefon şebekesinin düklikasyonu önünde, bunu ekonomik açıdan irrasyonel kılacak yatırım engelleri bulunması, bu altyapıya rakip başka bir yerel telefon şebekesinin gelişmesine ciddi ölçüde sekte vurmaktadır. Bu çerçevede serbestleşmenin önündeki en büyük engel,

<http://www.bilgitoplumu.gov.tr/yayin/20050915BilisimSektoruSorunlari.pdf>

yerel telefon şebekesine erişimde yaşanan “darboğaz”dır. Dolayısıyla, telekomünikasyon hizmetlerinin üzerinden sunulabileceği farklı altyapıların gelişmesinin teşviki ve bu altyapıların kurulması önündeki yasal engellerin ortadan kaldırılması en önemli düzenleyici politikalardan birini oluşturmaktadır.

- Ancak hakların/altyapıların farklı kişiler elinde bulunması halinde birbirine ikame bu altyapıların karşılıklı olarak birbirleri üzerinde rekabetçi baskı yaratabileceği, dolayısıyla şebeke erişim hizmetlerinde tekelin ve bunun olumsuz sonuçlarının önlenilebileceği anlaşılmaktadır.
- Bu anlamda; Rekabet Kurulunun 2.9.2004 tarihli ve 04-57/797 sayılı toplantısında 1998/4 sayılı “Özelleştirme Yoluyla Devralmaların Hukuki Geçerlilik Kazanabilmeleri İçin Rekabet Kurumuna Yapılacak Ön Bildirimlerde ve İzin Başvurularında Takip Edilecek Usul ve Esaslar Hakkındaki Tebliğ”in 4. maddesi uyarınca Türk Telekomünikasyon A.Ş.’nin en az % 51 oranındaki hissesinin özelleştirmesine ilişkin olarak “...*Kablo TV altyapısının, bu altyapıya ilişkin mülkiyet ve işletime dair tüm haklar ile birlikte en geç Türk Telekomun devir işlemini takip eden bir yıllık süre zarfında tamamlanmak üzere ayrı bir tüzel kişilik haline getirilmesi ve bu tüzel kişinin kontrolünün devredilmesi...*” yönündeki kararı Özelleştirme İdaresi Başkanlığına iletilmiştir.
- Altyapı rekabetinin önem kazandığı alanlardan biri olan internet erişim hizmetleri, bugüne kadar Kurumumuz tarafından bir çok incelemeye konu edilmiş bir alandır. TT’nin altyapı tekeli olarak katma değerli hizmet piyasalarında da aynı tüzel kişilik altında faaliyet gösteriyor olması, bu faaliyetler dolayısıyla yaşanan uyuşmazlıkların halli esnasında bir çok problem yaratmaktadır. TT’nin halihazırda sunduğu katma değerli hizmetler ile altyapı hizmetleri arasında gerekli ve yeterli şeffaflığın sağlanamaması, sektörde rekabetin tesisi ve korunması bakımından en önemli sorundur. Keza şeffaflığın sağlanamaması rekabete açık alanlarda girdi olarak sunulan altyapı hizmetleri ile piyasaya sunulan son kullanıcı hizmetleri arası tarifelerde yaşanan çarpıklığın hallini de kaçınılmaz olarak güçleştirmektedir.
- Yerleşik operatörün rekabetçi piyasalarda sunduğu hizmetlerde çapraz sübvansiyon yoluyla diğer firmaların girişini engellediği ve/veya faaliyetlerini zorlaştırdığı dikkate alınarak, yapılacak özelleştirme sonrasında bu hususun bir daha cereyan etmemesi veya bu olasılığın en aza indirgenmesi amacıyla bir dizi tedbir alınması gerekli hale gelmiştir. Bu çerçevede; internet hizmetleri ile ilgili olarak TT’nin yapısında değişikliğe gidilmeden devredilmesinin, mevcut sorunların geleceğe taşınması anlamına geleceği gerekçesiyle Rekabet Kurulunun 2.9.2004 tarihli ve 04-57/797 sayılı toplantısında TT A.Ş.’nin en az % 51 oranındaki hissesinin özelleştirilmesine ilişkin Kararında “...*TTNet internet servis sağlayıcılığı faaliyetlerinin en geç Türk Telekomun devir tarihini takip eden altı aylık süre zarfında tamamlanmak üzere diğer iş birimlerinden ayrı bir tüzel kişiliğe kavuşturulması*” gerektiği sonucuna varılmıştır.
- İlgili piyasalardaki hizmet rekabetinin tesisi ancak TT’nin kendisi için oluşan gerçek maliyetten diğer operatörlere de hizmet sunulması halinde gerçekleşebilecektir. Bunun yanı sıra, TT’nin halen tekel olarak faaliyetlerini yürüttüğü bu alanlardan elde edilen gelirlerin rekabetin olduğu alanlardaki hizmetlerin sübvansiyon edilmesi amacıyla kullanılmasının pazarın rekabetçi yapısının bozulmasına yol açacağı çok açıktır. Bu kaygıların giderilmesi için; “Hizmetlerin maliyetlerinin ayrıştırılması” ve “Hizmetlerin gelirlerinin ayrıştırılması” başlıca çözüm yollarıdır. Bu nedenle Telekomünikasyon Kurumu tarafından hazırlanan Hesap Ayrımı ve Maliyet Muhasebesine İlişkin Esas ve

<http://www.bilgitoplumu.gov.tr/yayin/20050915BilisimSektoruSorunlari.pdf>

Usuller Tebliği'nin vakit geçirilmeden uygulamaya konulması büyük önem taşımaktadır.

- Dolayısıyla sektörde rekabetin tesisi, mümkün olduğu ölçüde altyapıların farklı ellerde toplanmasının sağlanmasının yanı sıra söz konusu altyapıların makul ve orantılı koşullar ile erişime açılması ve bunun denetlenmesi ile gerçekleştirilebilecektir.

2.4 ADSL Sorunu

2.4.1 Sektör Sorunu ve Talebi

Sektörün tüm çabalarına karşın Türk Telekom, Telekomünikasyon Kurumunun oluruyla ADSL portlarını diğer İşletmecilere açmadan hizmete başlamıştır.

Telekomünikasyon Kurumu, son olarak İşletmecilerin istediği “Veri Akış Erişimi” (Bit Stream Acces) modeliyle ADSL port satışı konusunda tarife yayınlamış ancak henüz uygulamaya geçilememiştir. Türk Telekom, Telekomünikasyon Kurumunun bu kararını da yargıya götürmüştür.

Telekomünikasyon Kurumu

- ADSL'in asimetrik yapısı İnternet ya da benzer veri kaynaklarına ulaşım tek yönde veri aktarımı yapmak isteyen aboneler için, mevcut durumda, en elverişli uygulama olarak görülmektedir. ADSL'in sağladığı; yüksek çözünürlüklü görüntü, daha hızlı İnternete erişim gibi avantajlar ve tüketicilerin gittikçe artan bir şekilde bu teknolojiyi tercih etmeleri, bu hizmetin diğer İnternet Servis Sağlayıcılarınca (İSS) da verilmesini gerekli kılmıştır. Türk Telekom tarafından 2004 yılında hizmete konulan ADSL portlarının son kullanıcıya hizmet veren İSS'lere açılmasının sektördeki rekabetin tesisi açısından önem taşıdığı kanaatiyle, Kurumumuzca bu yönde çalışmalar yapılmıştır. Bu kapsamda, Türk Telekomun yeni hizmete konulan ADSL portlarını diğer İSS'lere de, teknik imkânlar dahilinde, tahsisinin sağlanması açısından yapılan çalışma neticesinde alınan bir Kurul Kararı uyarınca, diğer İSS'lere de da ADSL port pazarlama imkânı sağlanmıştır.
- Öte yandan, ilk aşamada, ADSL hizmeti vermek isteyen İSS'ler, bu hizmeti Türk Telekomdan yeniden satış yöntemiyle alarak sunmaya başlamışlardır. Bu yöntem sınırlı sayıdaki ADSL portunun kısa vadedeki dağıtımını esnasında uygulanmıştır. Müteakiben ADSL pazarının gün geçtikçe büyümekte olduğu ve bu büyümenin hem İSS'lerin hem de son kullanıcıların yeni taleplerini beraberinde getirdiği göz önüne alındığında, yeni pazarlama metotlarının da yürürlüğe konulması gerektiği mütalâa edilerek bu kapsamda çalışmalar yapılmıştır. Söz konusu çalışma sonucunda, yeniden satış yöntemi yanında veri akış erişimi metodunun da kullanılmasının, hizmeti farklılaştırmak isteyen İSS'ler için faydalı olacağı ve dolayısıyla da piyasada etkin rekabetin tesisine katkıda bulunacağı değerlendirilmiştir. Finansal olarak güçlü olmayan İSS'lerin yeniden satış yönteminden vazgeçemeyeceği göz önünde bulundurulurken, yapılacak en iyi düzenlemenin, her iki tür bağlantı şeklinin de Türk Telekom tarafından talep eden İSS'lere sunulması olduğu ve bu tür bir uygulamanın Avrupa Birliği'ndeki girişimcilerin DSL hizmeti verirken PSTN şebekesine erişim şekilleri ile paralellik göstereceği dikkate alınarak, bu yönde bir Kurul Kararı alınmıştır. İnternet servis hizmetlerinde erişim çeşitliliğinin ve genişbant kullanımının yaygınlaştırılmasının tüketici memnuniyetini artıracığı değerlendirilmektedir. Diğer İSS'lere belirli oranda kâr marjı bırakan bu sistemin uygulanması aşamasında konu,

<http://www.bilgitoplumu.gov.tr/yayin/20050915BilisimSektoruSorunlari.pdf>

raporda da ifade edildiği gibi, Türk Telekom tarafından yargıya götürülmüş ve yargı kararı beklenilmektedir.

- Diğer taraftan, raporda da belirtildiği gibi, telekom sektörünün serbestleşme sürecinde genel olarak önemli sorunlar bulunmakta olup, yasal mevzuat ve hükümet politikaları çerçevesinde söz konusu sorunların çözümü için ilgili kuruluşların koordineli bir şekilde çalışmaları önem arz etmektedir. Ayrıca, Kurumumuzca 2005 yılında serbestleşme sürecinde önemli görülen hususlar belirlenmiş ve katma değerli telekomünikasyon hizmetleri işletmeciliğinin yetkilendirilmesi gibi öncelikli konular iş planına alınmış bulunmaktadır. Bu kapsamda belirlenmiş çalışmaların tamamlanmasının, sektörün gelişmesi ve rekabetin artırılarak tüketici memnuniyetinin sağlanması açısından faydalı olacağı düşünülmektedir.

Rekabet Kurumu

- Rekabet Kurulu, ADSL teknolojisi kullanmak suretiyle internet hizmeti sunmak isteyen internet servis sağlayıcıların, kendileri bu hizmeti sunamazken TT A.Ş.'nin 60.000 port ile bu hizmeti sunmaya başlayarak pazarı diğer İSS'lere kapatacağı iddiasına yönelik inceleme yapmış ve aşağıda yer verilen sonuçlara ulaşmıştır.
- Türkiye'de geniş bant internet erişimine olan talebin büyüklüğü ve TT'nin sahip olduğu aboneye erişim ve fiyat avantajları dikkate alındığında, söz konusu 60.000 portun, İSS'lerin erişimine açılmadan sadece TT tarafından son kullanıcıya sunulmasının ilgili pazarda rekabeti ortadan kaldıracacağı ve altyapıyı elinde bulunduran TT'nin, rakiplerin faaliyetlerini imkansız hale getirecek fiyatlarla hizmet sunması sonucunda alt pazar olan genişbant internet hizmeti pazarında da tek satıcı haline geleceği ve bu gelişmelerin sonucunda pazarda ciddi ve telafi olunamayacak zararlar ortaya çıkabileceği tespit edilmiştir.
- Bu çerçevede 03-81/1000-M sayılı Rekabet Kurulu Kararı ile TT'ye 4054 sayılı Kanunun 9. maddesi üçüncü fıkrası uyarınca bahsi geçen uygulamalara son verilmesi yönünde yazılı görüş gönderilmesine karar verilmiş ve 26.12.2003 tarihinde TT'nin, Telekomünikasyon Kurumu tarafından yapılacak düzenlemeler yürürlüğe girene kadar, ADSL teknolojisi kullanarak internet erişimi sunma hizmetine yeni abone kaydını durdurması gerektiği bildirilmiştir.
- TT, bu karar kapsamında bir süreliğine ADSL satışlarını durdurmuştur. Ancak bir süre sonra, TT'nin, İSS'ler ve Telekomünikasyon Kurumu ile olan görüşmeler sonrası, şikayet konusu 60.000 ADSL portunun dağıtımını konusunda çerçevenin belirlenmesi sonucunda, Telekomünikasyon Kurumunun ilgili düzenlemesi tamamlanmadan ve yürürlüğe girmeden satışlarına tekrar başladığı görülmüştür.
- Ancak; mevcut durumda Türk Telekom tarafından satışı yapılan portların yaklaşık % 90'ının bireysel kullanıcıların taleplerini karşılamaya yönelik olarak 128 ila 256 Kbps'lik hızlardan satıldığı, özellikle DSL teknolojisi ile kurumsal kullanıcılara noktadan noktaya internet erişimi sunulması için alınan 6.000 SDSL portunun satışına başlanmadığı, dolayısıyla İSS'ler için hayati önemi haiz kurumsal kullanıcılara internet erişimi sunulması pazarında ciddi ve telafisi olmayacak bir zararın henüz oluşmadığı; Rekabet Kurulu kararı sonrası satılan portların bireysel kullanıcılara internet erişimi sunulması hizmetini içeren pazarlarda rekabetin ciddi anlamda bozulmasına neden olacak sayıda ve nitelikte olmadığı; 60.000 ADSL portunun dağıtımında karşı karşıya kalınan dengesiz dağılımın, bundan sonra alımı ve dağıtımını planlanan 200.000 DSL portu ve sonradan alınan portların dağıtımında dikkate

<http://www.bilgitoplumu.gov.tr/yayin/20050915BilisimSektoruSorunlari.pdf>

alınarak düzeltilmesinin mümkün olduğu ve ayrıca, Telekomünikasyon Kurumu tarafından yapılması planlanan düzenleme kapsamında İSS'lere dağıtılması düşünülen 5.000 ADSL portunun TT tarafından İSS'ler için rezerve edildiği dikkate alınarak, Telekomünikasyon Kurumu tarafından ilgili pazarda düzenlemeler yapıldığı ve söz konusu düzenlemelerin etkin olarak uygulandığı sürece pazarın önünde ciddi bir giriş engelini kalmayacağı sonucuna varılmıştır. Bu nedenle, Rekabet Kurulu 29.1.2004 tarihli Kararı ile, temel telekomünikasyon hizmetlerindeki hakim durumunu kötüye kullandığı ve bu şekilde 4054 sayılı Kanunun 6. maddesini ihlal ettiği iddiaları çerçevesinde Türk Telekom hakkında soruşturma açılmasına gerek olmadığına karar vermiştir.

- Telekomünikasyon Kurumu, almış olduğu karar ile 60.000 adet ADSL portunun 5.000 adedini İSS'lere tahsis etmiştir. Tahsis edilecek portların dağıtımının, yarısı tüm İSS'lere eşit miktarda, diğer yarısı da pazar payları dikkate alınarak belirlenen kriterler doğrultusunda yapılması öngörülmüştür. Portlara ilişkin ücretlendirme ise, promosyon uygulama kapsamındaki hızlarda, söz konusu promosyon uygulaması yürürlükte kaldığı sürece promosyonlu tarife üzerinden % 5, promosyon tarifeleri dışında ise % 18 indirimli olarak uygulanması olacak şekilde belirlenmiştir.
- Türk Telekom'a 4.3.2004 tarihinde tebliğ edilmiş karar çerçevesinde, 5.452 adet ADSL portu İSS'lere tahsis edilmiştir. Bu sürecin sonunda İSS'ler tarafından toplam 2.951 adet port talep edilmiştir. Sözleşme aşamasında talep edilen port sayısı 2.697'ye düşmüştür. Telekomünikasyon Kurumunun kararı çerçevesinde toplam 11 İSS ile sözleşme imzalanmıştır. Ancak talep edilen 2.697 adet ADSL portundan 1.185 tanesi iade edilmiştir.
- TT'nin pazarlamaya başladığı 200.000 portluk ADSL paketi ile ilgili Rekabet Kurumuna benzer bir şikayet daha iletilmiştir. Bu konuda yapılan inceleme ve değerlendirmeler sonucunda ise, 60.000 ADSL portuna ilişkin yapılan düzenlemeler çerçevesinde henüz talep edilmemiş portların bulunduğu, dolayısıyla İSS'lerin ADSL portlarına erişmelerinin mümkün olduğu anlaşılmıştır. Bu nedenle, 200.000 ADSL portunun dağıtımına ilişkin olarak çalışmaların da devam ettiği göz önüne alınarak, TT tarafından 200.000 ADSL portunun İSS'lere dağıtımının yapılmadığı gerekçesiyle hakkında soruşturma açılmasının yerinde olmayacağı sonucuna varılmıştır.
- Ancak 60.000 ADSL portunun dağıtımına ilişkin mevcut düzenlemenin pazarda rekabet koşullarını tam olarak sağlayamadığı, İSS'lerin büyük ölçüde bu nedenle mevcut düzenleme çerçevesinde ADSL portlarını talep etmedikleri ve İSS'lere tahsisli portların atıl kaldığı değerlendirilmesinin de dikkate alınması gerektiği konusuna dikkat çekilmesi gerekmektedir.
- Bu karardan bir süre sonra Telekomünikasyon Kurumu ADSL portlarına İSS'ler tarafından erişimi "Veri Akışına Erişim" Modeli ile düzenlemiş ve port tahsisi sınırını kaldırmıştır.

2.5 İnternete Erişim Sorunu

2.5.1 Sektör Sorunu ve Talebi

İşletmeciler uluslararası devre ücretlerinin yüksekliği nedeniyle İnternete karasal çıkışta TTNNet'i kullanmaktadır.

Rekabet Kurumu

- Uluslararası kiralık devre fiyatları uygulamaları ve transit arabağlantı sorununa ilişkin olarak İSS'ler, Rekabet Kurumuna başvurmuşlardır. Şikayetin temeli TT'nin "İnternete Doğrudan Erişim Hizmet Paketi" ile ilgili uygulamalardır. Yapılan inceleme neticesinde;
 1. İSS'lerin uluslararası karasal hat ücret tarifesinin yüksekliği nedeniyle yurt dışı transit ihtiyaçlarını bu yolla kuracakları bağlantılar aracılığıyla temin edemedikleri,
 2. Uydu bağlantısının kullanılmasının ise gecikme ve güvenilirlik sorunu nedeniyle uluslararası karasal hat kiralamak yoluyla yurt dışı çıkış almaya alternatif teşkil etmediği,
 3. Karasal tarifelerdeki yükseklik nedeniyle uydu aracılığıyla yurt dışına çıkan İSS'lerin de TT'den (daha hızlı ve verimli olan karasal hatlar üzerinden çıkış alan TTNet omurgası üzerinden) erişim hizmeti satın alma ihtiyacı hissettikleri,
 4. Bu çerçevede, her ne kadar İSS'lerce uydu aracılığıyla yurt dışı erişimi sağlansa da TT'nin "yurt dışı internete erişimini içeren yurt dışı transit hizmette" tartışmasız çok güçlü bir konuma sahip olduğu tespit edilmiş ve TT'nin genel olarak İSS'lere toptan hizmet sağlanması konusunda çok güçlü bir konuma sahip olduğu sonucuna varılmıştır.
- Yapılan bu değerlendirmeler neticesinde TT'nin kendi son kullanıcılarından kaynaklanan trafik ile TT'nin toptan sağlayıcı olarak hizmet verdiği yurt içi diğer İSS'lerden kaynaklanan trafiğin, yurt dışına gidiş geliş yönünde taşınan trafikten ayrılması ve yurt dışına gidiş ve geliş yönünde taşıdığı trafiğin tek başına fiyatlandırılması,
 - uluslararası karasal kiralık devre fiyatlarının maliyetler ile ilişkili olarak yeniden düzenlenmesi yönünde uygulamalara başlanıldığını teyit eden yazılı cevabın ve
 - uluslararası karasal kiralık devre tarifeleri ile maliyetlerinin ilişkisini
 - uluslararası karasal kiralık devre satışında diğer İSS'lere yönelik ayrımcı bir uygulama olmadığını gösterir yazının, tebliğ tarihini müteakip 30 gün içerisinde Kuruma gönderilmesi hususlarını içeren yazılı görüş TT'ye tebliğ edilmiş, aksi durumda 4054 sayılı Kanunun 41. vd. Hükümleri uyarınca soruşturma açılacağı bildirilmiştir.
- TT'nin cevabi yazılarında (1.12.2003, 15.12.2003 ve 2.1.2004 tarihli), internet toptan erişim hizmetlerine ilişkin olarak IP-VPN adı altında yeni bir hizmet sunulacağı ifade edilmiş ve
 - IP-VPN tarifelerinin maliyete dayalı olacağı,
 - Bu hizmetin verileceğine dair çalışmaların başlatıldığı, bu çalışmaların 3 ila 6 ay arası bir sürede tamamlanacağı,
 - Uluslararası karasal kiralık devre tarifelerine ilişkin olarak ise, "Uluslararası Kiralık Data devre tarifelerinde maliyetler çıkıncaya kadar % 20 oranda indirim yapılacağı, maliyetlerin belirlenmesinin 2 ay içinde bitirilmesinin hedeflendiği, yeni TT tarifelerinin Şubat ayı sonuna kadar Telekomünikasyon Kurumuna gönderileceği" bildirilmiştir.
- Rekabet Kurulu yukarıda yer verilen açıklamaları dikkate alarak, TT'nin gerekli şartları yerine getirdiği kanaatine ulaşmış ve soruşturma açmaya gerek görmemiştir.

<http://www.bilgitoplumu.gov.tr/yayin/20050915BilisimSektoruSorunlari.pdf>

Türk Telekomünikasyon A.Ş.

- Raporda “İşletmeciler uluslararası devre ücretlerinin yüksekliği nedeniyle internete karasal çıkışta TTNNet’i kullanmaktadır.” ifadesine yer verilmiştir. Şirketimizin 1 Ağustos 2004 tarihinde yürürlüğe giren uluslararası kiralık devre tarifesi maliyet çalışmaları sonucu hazırlanmış ve Telekomünikasyon Kurumu tarafından maliyet esaslı olarak onaylanmıştır. Avrupa ülkelerinde uygulanan 2 Mbps kapasite için 12.350 SDR’lik (KDV ve ÖİV hariç) tarife, Avrupa’daki telekomünikasyon işletmecilerinin Türkiye’ye uygulamış oldukları ücretler ile paralellik göstermektedir.

2.5.2 Sektör Sorunu ve Talebi

Türk Telekom TTNNet’den alınan kapasitede yurt içi ve yurt dışı erişim ayrımını yapmalıdır. Aksi durumda İşletmeciler Türk Telekomun yarattığı maliyeti üstlenmek durumunda kalmaktadır.

Türk Telekomünikasyon A.Ş.

- TTNNet şebekesinde yurt dışı ve yurt içi erişim ayrımı yapmak teknik olarak mümkün olmamaktadır. Ancak duruma çözüm olarak; yurt içi ve yurt dışı ayrımının sanal olarak yapılması düşünülmüştür. Söz konusu düşünce Rekabet Kurumu ve Telekomünikasyon Kurumu tarafından da kabul görmüştür. Bu amaçla, VPN hizmetinin tarifeleri de Telekomünikasyon Kurumunun onayına sunulmuştur. Tarife kurumun onayı müteakibinde hizmete sunulacaktır.

Ulaştırma Bakanlığı

- Telekomünikasyon sektörünü düzenleyen 406 sayılı Telgraf ve Telefon Kanunu ile bu kanunda değişiklik yapan diğer kanunlar, günümüz şartlarında yaşanan sorunların çözümünde yetersiz kalmıştır. Bu nedenle Bakanlığımız koordinatörlüğünde çağdaş, rekabetçi, bilgi ve iletişim teknolojilerine ve AB Müktesebatına uygun “Elektronik Haberleşme Kanunu Tasarısı” hazırlanmıştır

BÖLÜM 3: BİLİŞİM SEKTÖRÜNÜN İTHALAT SORUNLARI

3.1 İthalatta Model Yılı Uygulama Sorunu

3.1.1 Sektör Sorun ve Talebi

Dış Ticaret Müsteşarlığı ithalat tebliğinin malın model yılı içinde ithalatına izin verilen yedinci maddesi nedeniyle her yılbaşında malları ve yedek parçaları gümrüklerden geçirme konusunda yaşanan sıkıntı devam etmektedir. Bu sorunun içinde iki ayrı yapı bulunmakta olup, birincisi Sanayi Bakanlığı, ikincisi Dış Ticaret Müsteşarlığıdır. Sanayi Bakanlığının şirketleri yedi yıl yedek parça tutma zorunluluğuna iten yapısı Bakanlığın yapıcı yaklaşımları ve tebliğleri ile sektörü rahatsız etmekten çıkmış durumda olmasına rağmen 2005'in ilk günlerinde ithalat yapılabilmesi için bu yeterli değildir. Çözümü Dış Ticaret Müsteşarlığının getirmesi gerekmekte olup, ana tehlike 2005'te 2004 yılına ait olan bir ürünün ithal edilip edilemeyeceğidir.

Sanayi Bakanlığının yedi yıl yedek parça garantisi istemesi ile Dış Ticaret Müsteşarlığının bu uygulaması birbiriyle çelişmektedir. Bir ürünün yedek parçasının, ürünün üretim yılıyla aynı yılda üretilip gelmesi sektör gereklerine uygun değildir.

Sektör tarafından çok takdir edilen bir şekilde, Dış Ticaret Müsteşarlığına bağlı İthalat Genel Müdürlüğü konuya 3 yıldır kolaylık getirmek amacıyla, 6 aylık bir süre dahilinde ithalat yapmaya olanak tanımaktadır. Fakat her yıl sektörün karşısına çıkan bu problemin geçici tebliğlerle değil, kalıcı bir yasa çerçevesi dahilinde veya uzun yıllara sari bir yolla çözülmesi gerekmektedir.

Dış Ticaret Müsteşarlığı

- Söz konusu raporda kullanılmış ve/veya yenileştirilmiş ürünlerin Müsteşarlığımızın iznine tabi olduğu belirtilerek İthalat Rejimi Kararı eki İthalat: 2005/9 sayılı tebliğin kapsamının genişletilmesi ve ilgili yılda üretilen ürünlere sonraki yıllarda ithalat izni verilmediğinden yola çıkılarak model yılı için her takvim yılında tebliğ yayımlanmasının ortadan kaldırılması istenmektedir. 2005/9 sayılı Tebliğ, üretim ve ihracata yönelik yatırım malı niteliğindeki makine ve cihazların 10 yaşına kadar kullanılmış veya yenileştirilmiş olarak ithal edilmelerine imkan tanımak amacıyla yürürlüğe konulmuştur. TBV'nin söz konusu tebliğe madde eklenmesine dair vaki bir talebi bulunmamakta olup, böyle bir talep alınması halinde değerlendirilebilecektir.
- Ayrıca, her takvim yılı Gümrük Müsteşarlığına DTM tarafından gönderilen bir yazı ile; İthalat Rejimi Kararının 7. maddesinde belirtilen “eski” tavsifine yönelik değerlendirme kapsamında, gümrükler ile serbest bölgelerde yaşanabilecek sıkışıklığın bertaraf edilebilmesi ve DTM ile Gümrük Müsteşarlığı arasında yapılacak yazışmaların azaltılarak ithal taleplerinin seri bir şekilde sonuçlandırılması sağlanmakta ve bu suretle ithalatçıların ilave mali külfetlere katlanması önlenmektedir.

3.2 Tamir Amaçlı Hariçte İşleme

3.2.1 Sektör Sorunu ve Talebi

Kullanılmış ve/veya yenilenmiş ürünlerin ithali izni, İthalat Genel Müdürlüğünün iznine tabidir. Bilişim Teknolojileri ürünlerinin 10 yaşına kadar ithalatını mümkün kılan tebliğe yeni GTİP'lerin eklenmesi gerekmektedir.

<http://www.bilgitoplumu.gov.tr/yayin/20050915BilisimSektoruSorunlari.pdf>

Aşağıdaki örneği konuyla ilgili vermek istiyoruz. Bir ATM makinesi 10 yaşına kadar eski ve kullanılmış bir şekilde ithalatına izin verilirken, ATM makinesinin diskinin ithalatına izin verilmemesi önemli bir çelişki yaratmaktadır.

Bu konuda, problem olan örneklerde İthalat Genel Müdürlüğünün çözüme yaklaşım şekline genel olarak Sektör memnun olsa da, konunun geçici veya başvuruya bağlı olarak çözümü yerine, kalıcı ve uzun vadeli çözüm üretilmesine ihtiyaç duyulmaktadır.

- *İlgili kuruluşlardan bu hususa ilişkin bir cevap gelmemiştir.*

3.3 CE ve TSE Sorunları

3.3.1 Sektör Sorunu ve Talebi

“CE” kontrolü için TSE’ye yönlendirilen her ithalat, en az 2 ile 3 gün arasında bir süre kaybına uğramaktadır. Sürekli aynı firmadan gelen aynı tip ürünler için sıfırdan uygulama yapılabilmektedir.

Türk Standardları Enstitüsü

- “CE” kontrolünde ithalatçı firmaların sunduğu başvuru dosyası tamam ise, başvuru aynı gün veya iş yoğunluğuna göre ertesi gün içerisinde sonuçlandırılmaktadır. Dosyanın eksik olması durumunda bu süre ithalatçı firmaların eksikleri tamamlamasına bağlıdır. Ayrıca her beyanname ayrı bir partiyi temsil ettiğinden incelemenin ürün tespiti yapılarak sonuçlandırılması gerekmektedir.

Dış Ticaret Müsteşarlığı

- Avrupa Birliği mevzuatına uyum çalışmaları doğrultusunda CE Uygunluk İşareti öngören Yeni Yaklaşım Direktiflerinin uyum çalışmaları çerçevesinde halihazırda 22 tane yönetmelik yayımlanmış, bunların bir kısmı yürürlüğe girmiş, diğerleri ise yürürlüğe girmiş olmakla birlikte zorunlu uygulama için geçiş süreleri verilmiştir. Bu noktada, sektörün durumu da dikkate alınarak, ihtiyaç duyulması halinde, ilgili ürün yönetmeliklerinin yayımlanması ile birlikte üreticilere belli bir geçiş süresi verilebileceğinin vurgulanmasında fayda görülmektedir.
- Söz konusu Yönetmeliklerin zorunlu uygulamaya girmesi ile birlikte ithalatta gerçekleştirilen kontrollerde de bazı temel değişiklikler gerçekleşmektedir. Evvel emirde yeni yönetmeliklerde aynı konuları düzenleyen ve iç piyasada ilgili Bakanlıklarca, ithalatta ise Dış Ticaret Müsteşarlığınca Dış Ticarete Teknik Düzenlemeler ve Standardizasyon Rejimiyle, daha önce uygulamaya konulan mecburi standartların yürürlükten kaldırılması gerekmektedir. Geçiş dönemi olarak kabul edilen bu safhada yeni yaklaşım yönetmelikleri kapsamındaki ürünlerin ithalat denetimine ilişkin kuralların Dış Ticaret Müsteşarlığınca hazırlanacak düzenlemeler yoluyla kamuoyuna duyurulması söz konusu olacaktır. Şu an itibarıyla bazı ürün grupları için bu değişiklik kısmen yapılmış bulunmaktadır. Önümüzdeki günlerde AB’nin üçüncü ülkelerden ithal edilen ürünlerin güvenlik kontrollerine ilişkin tüzüğüne (339/93 sayılı Konsey Tüzüğüne) şekil ve içerik bakımından tam uyumun sağlanması doğrultusunda, ithalatta uygulanan standardizasyon sisteminde belirgin değişikliklerin gerçekleştirileceğinin belirtilmesinde fayda mülahaza addedilmektedir
- Bu çerçevede, rapor kapsamında ifade edilen sorunlara, ilgili tarafların (Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, TSE ve Sektör Temsilcileri) bir araya gelmesi ile mevzuat çerçevesinde çözüm getirilmesinin uygun olacağı düşünülmektedir.

Sanayi ve Ticaret Bakanlığı

<http://www.bilgitoplumu.gov.tr/yayin/20050915BilisimSektoruSorunlari.pdf>

- Bilindiği üzere; 10 Nisan 2004 tarih ve 25429 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan “CE” işareti Taşınması Gereken Ürünlerin ithalatına ilişkin Dış Ticarete Standardizasyon Tebliğinde Değişiklik Yapılması Hakkındaki 2004/22 sayılı Tebliğ uyarınca Alçak Gerilim Yönetmeliği ve Elektromanyetik Uyumluluk Yönetmeliği kapsamında yer alan ürünlerin ithalatı esnasında Gümrük kapılarında kontrollerine başlanmıştır.
- Tebliğ hükümlerince yapılan denetimlerde: AB ülkelerinde serbest dolaşıma girmiş ürünlere doğrudan izin verilirken, 3. Ülkelerden gelen CE işaretlemesi mecburi olan ürünlerde, Bakanlığımız adına TSE Başkanlığından Uygunluk Yazısı almak suretiyle ithalatına izin verilmektedir.
- Söz konusu yönetmelikler kapsamında denetime tabi tutulacak ürün listeleri G.T.İ.P numaraları esas alınarak hazırlanmış ve DTM’ye gönderilmiştir.
- Uygulamada bazı aksaklıkların tesbit edilmesi, sanayicilerimiz ve ithalatçılarımızın sıkıntı yaşamaması nedeniyle bazı tedbirler alınmıştır:
 - Sanayicilerimizin üretimlerinde kullanmak kayıt ve şartıyla ithal etmek istedikleri aksam ve parçalar için Gümrük idarelerine yazılı taahhütname ve Sanayi Sicil Belgesi vermek suretiyle mallarını gümrükten çekmelerine izin verilmesi,
 - Tebliğin yayım tarihinden önce çıkış ülkesinden ihraç amacıyla taşınma belgesi düzenlenmiş veya gümrük mevzuatı uyarınca Gümrük İdarelerine sunulmuş olan ürünlerin ithalinde bu tebliğ hükümlerinden muaf tutularak eski tebliğ hükümlerine tabi tutulması,
 - Tebliğin yayım tarihinden önce, Serbest Bölgelere gelmiş veya Serbest bölgelerde imalatı tamamlanmış ürünlerin, eski mevzuat hükümlerince ithalatına imkan tanınması,
 - 18 Haziran 2004 tarih ve 25496 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan “Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Kararda Değişiklik Yapılmasına Dair” Bakanlar Kurulu Kararına göre; bu kararın yayımından önce düzenlenen Yatırım Teşvik Belgeleri (KOBİ teşvik belgeleri de dahil) kapsamındaki yatırım mallarının ithalinde, 4703 sayılı kanuna dayanılarak yayımlanan yönetmeliklere uygun olması zorunluluğu aranmaması alınan acil tedbirler arasındadır.
- Ayrıca, G.T.İ.P. numaraları esas alınarak hazırlanan listelerde; “CE” işareti gerektiren ürün ile gerektirmeyen ürün aynı tarife altında yer alabildiğinden bu tür ürünlerle ilgili olarak eşya tanımlarına açıklamalar eklenmiştir. Ancak Gümrük idarelerince bu ürünlerin ayrımının yapılması mümkün olmadığından, Bakanlığımız adına yetkilendirilen TSE’ye gönderilmektedir. Yönetmelikler kapsamında yapılan tetkik ve inceleme neticesinde ürün “CE” işareti gerektirmiyorsa TSE tarafından verilen kapsam dışı yazısı ile Gümrük idarelerince 2004/22 sayılı tebliğden muaf tutularak ithalatına izin verilmektedir.

3.3.2 Sektör Sorunu ve Talebi

Yurt dışından temin edilen Declaration of Conformity ve Test Raporları TSE yetkilileri tarafından zaman zaman kabul görmemektedir. Declaration of Conformity belgelerinde karşılaşılan sorunlar :

- Declaration of Conformity’yi Testi yapan kuruluş imzaladığı zaman kabul görmeyebiliyor. Üretici firmanın sorumluluğu aranabiliyor. Bu da orijinal belgenin yanı sıra ilave belge taleplerine neden olabilmektedir.
- Malın üretildiği Ülke Declaration of Conformity’de belirtilmemesi halinde evrak kabul görmüyor.
- D.O.C. ana kodlar için alındığı ve faturadaki mal kodunda farklılıklar olması halinde sorun çıkıyor.

<http://www.bilgitoplumu.gov.tr/yayin/20050915BilisimSektoruSorunlari.pdf>

Test Raporlarında yaşanan sorunlar :

- Test Raporları 60-90 sahife arasında büyük dosyalardan oluşabilmektedir. Her ne kadar bu raporların birkaç sayfası TSE için yeterli bile olsa, raporlara ulaşmak satıcı firmalar tarafından problem olabilmektedir. Bu raporların kopyalanması ve firmalara ulaştırılması önemli zaman kaybı yaratmaktadır.

Türk Standardları Enstitüsü

- Ürünler ilgili direktiflere göre yapılan uygunluk beyanına göre değerlendirilmektedir. Bu değerlendirmeler yönetmelikler çerçevesinde yapılmaktadır.
 - Tıbbi Cihazlar Yönetmeliği kapsamında olan class IIa, IIb ve III ürünlerde ilave olarak yönetmelik gereği onaylanmış kuruluş tarafından verilen sertifikanın mevcut olması gerekmektedir.
 - Makine Emniyeti Yönetmeliğinin EK-IV’de yer alan makineler için yönetmelik gereği Onaylanmış kuruluş tarafından AT Tip İnceleme Belgesinin mevcut olması gerekmektedir.
 - İncelemenin amaçlarından birisi de sunulan uygunluk beyanının, gümrük alanındaki ürün ve ürüne ait fatura ile uygunluğunun tespit edilmesidir.
- Ayrıca “CE” işaretinin usulüne uygun olduğu durumlarda test raporları istenmemektedir. Bu işaretin iliştilmediği veya usulüne uygun olmadığı durumlarda DTM’nin “Üzerinde CE işareti bulunmayan ürünlerle ilgili olarak, ithalatçının ve/veya yetkili temsilcinin, o ürün hakkında ilgili Yönetmelikte istenen belgeleri (teknik dosya, uygunluk beyanı vb.) Enstitünüze sunması ve söz konusu ürünü ilgili yönetmelik hükümlerine uygun hale getireceği ve ithal partisi kapsamında bulunan her bir ürünün Yönetmelik hükümlerine uygun hale getirildiğinin ilgili yetkili kuruluş tarafından tevsik edilmesini müteakip piyasaya arz edeceğine dair taahhünameyi Enstitünüze vermesi şartıyla ithalatına izin verilmelidir.” talimatı çerçevesinde teknik dosya, uygunluk beyanı vb. istenmektedir.

3.3.3 Sektör Sorunu ve Talebi

Demonte gelen ürünlerde “CE” işaretleme sorunu yaşanmaktadır. Bir makinenin parçası olan ve demonte gelen parçalar için ait olduğu ana makinaya ait belgeler talep edilmektedir. Bu belgelerin temini ve TSE yetkililerine ispatında zorlanılmaktadır.

Türk Standardları Enstitüsü

- Demonte gelen ürünlerle ilgili olarak, bir parçanın makine veya sisteme ait olduğunun tesbit edilmesi halinde inceleme yapılabilmektedir.

3.3.4 Sektör Sorunu ve Talebi

Ürünlerden şahit numune alınma işlemi zaman kaybına ve malların orijinal ambalajlarının açılarak malların zarar görme ve çalınma riskini artırmaktadır. Mallar muayene memuru tarafından kontrole tabi tutulmasına rağmen, “CE” kontrolü için ilgili TSE kuruluşundan eleman alınması ve dağınık bölgelerdeki antrepolarda bulunan malların tek tek bulunarak yerinde tespiti pratik bir uygulama olmamaktadır.

Türk Standardları Enstitüsü

- “CE” işareti kapsamındaki ürünlerden numune ve şahit numune alınmamaktadır. İthal edilmek istenen ürün ile beyanname ve faturadaki ürünün aynı olup olmadığının kontrolü ve ürün işaretleme sürecinin yönetmeliğe uygun olarak yapıldığının tespiti amacıyla ürün tiplerini temsil eden sayıda (1-2) orijinal ambalajın açılması gerekmektedir.

3.3.5 Sektör Sorunu ve Talebi

CE işareti uygulaması ile ilgili olarak ürünlerin üzerinde CE işareti taşıması halinde TSE kurumunca test edilmek üzere ilgili laboratuarlara eşya sevk edilmektedir. Ancak henüz gerek TSE kurumu laboratuvarları gerekse başka bir onaylanmış kuruluş tarafından uygulamaya tabi ürünlerin ilgili direktiflere uygun üretilip üretilmediğini test edebilecek koşulları tüm Bilişim Teknoloji ürün gruplarında sağlamış değildir. Bu nedenle ürünler üzerinde herhangi bir test yapılmaksızın ürünün sadece üzerinde CE işareti bulunmaması nedeniyle ithalatına izin verilmemesi ile karşı karşıya kalınmaktadır. Bazı durumlarda ise ürünün üzerine CE işareti bulunmamasına rağmen gerek kullanım kılavuzlarında ve ilgili diğer dokümanlarında gerekse ambalajlarında CE işareti bulunmaktadır. Bu durumda eşyanın CE işareti uygulaması bakımından uygun olup olmadığının değerlendirilmesinin nasıl yapılacağı konusu açıklık kazanmamıştır.

Türk Standardları Enstitüsü

- DTM'nin talimatları çerçevesinde "CE" işareti taşımayan ürünlerin ithalatında herhangi bir test yapılmayıp, ürüne ait teknik dokümanların uygun bulunması halinde ithalatına izin verilmektedir.

3.3.6 Sektör Sorunu ve Talebi

Ücretleme için net bir fiyat tablosu yayınlanmamakta ve talep edilen ücretler için de açıklama Sektörce bilinmemektedir. TSE tarafından CE işareti uygulamasının değerlendirilmesinde ürünlerin laboratuvar testine tabi tutulmalarına rağmen test ve deney ücreti başlığında ücret alınmaktadır ve bu ücretler oldukça yüksek tutarlar oluşturmaktadır.

Türk Standardları Enstitüsü

- 2005 yılındaki ücretlere ait fiyat tarifesi oluşturulmuş olup buna göre ücret alınmaktadır.

3.3.7 Sektör Sorunu ve Talebi

- "CE" uygulamasına tabi tutulan Gümrük Tarife İstatistik Pozisyonlarında sıkça yapılan değişiklikler ve toplu olarak yayınlanmaması tereddüt yaratmaktadır.

Türk Standardları Enstitüsü

- "CE" işareti taşıması gereken ürünlere ait G.T.İ.P. listeleri Yetkili Kuruluşlar ve DTM tarafından düzenlenmektedir.

3.3.8 Sektör Sorunu ve Talebi

Gümrüklerde Sanayiciler için taahhüname ile 3. ülkelerden TSE'ye yönlendirmeden yapılması gereken uygulamalarda da muayene memurları ile sorunlar yaşanmaktadır. Taahhünameler verilmesine rağmen bitmiş ürünlerin tekrar üretimde kullanılması konusunda tereddüt yaşıyorlar.

- *İlgili kuruluşlardan bu hususa ilişkin bir cevap gelmemiştir.*

3.3.9 Sektör Sorunu ve Talebi

Numune olarak bedelli veya bedelsiz olarak gönderilmiş ürünler için bile "CE" direktif şartlarının tamamı aranmaktadır. Gönderici firmalar bu evrakları ibraz etmek istememektedirler. Sadece 4 adede kadar aksam ve parçalarda "CE" koşulları aranmadan firma beyanı ile TSE'den rapor almak çok zor olmaktadır. Zira 1 (bir) adet bile olsa ürünün aksam olduğunu belgelemek zorunluluğu aranmaktadır.

Türk Standardları Enstitüsü

- 2004/9 ve 2004/22 sayılı tebliğlerde ithal edilen ürün adedi konusunda herhangi bir ayırım yapılmamıştır.

3.3.10 Sektör Sorunu ve Talebi

Birçok ayrı noktada üretim yapan IBM, INTEL, HP, SEAGATE, MAXTOR, BENQ vs. gibi üreticilerin ürünlerinde her kod için bir kere “CE” uygulaması yapılarak, düzenlenecek belge ile birden fazla ithalata izin verilmesi.

- *İlgili kuruluşlardan bu hususa ilişkin bir cevap gelmemiştir.*

3.3.11 Sektör Sorunu ve Talebi

Gümrükler tarafından fiziki muayene veya katalog, teknik bilgiler ile beyanın kontrolü mümkün olacağından ürün üzerinde bulunan “CE” işaretlemesi kontrolünün Gümrükler Genel Müdürlüğüne sorumluluğuna verilerek firma beyanı esası uygulamasına geçilmesi veya Gümrüklerde TSE yetkilileri bulundurulması işlemlerin yerinde sonuçlandırılması gerekmektedir.

Gümrük Müsteşarlığı

- Söz konusu raporun talepler ve öneriler bölümünde gümrükler tarafından fiziki muayene veya katalog, teknik bilgiler ile beyanın kontrolü mümkün olacağından ürün üzerinde bulunan ‘CE’ işaretlemesi kontrolünün Gümrük Genel Müdürlüğüne sorumluluğuna verilerek firma beyanı esası uygulamasına geçilmesi önerilmektedir. Eşyanın fiziki muayenesi yapılarak CE işareti kontrolü, gümrük kontrollerinin etkin yapılabilmesine ilişkin olarak risk analizleri yönetimine göre belirlenen sarı, kırmızı, mavi ve yeşil hat uygulamalarına uygun olmamaktadır. Söz konusu talep CE işareti taşıması ürünlerin tamamının kırmızı hata yönlendirilerek fiziki muayeneye tabi tutulması zorunluluğunu getirmektedir. Bu durum gümrük idarelerinde yığılmaya yol açacaktır.

3.3.12 Sektör Sorunu ve Talebi

Gebze’deki laboratuvarın bir an önce kurularak, sevk edilen ürünlerde gerçek anlamda test yaparak ürünlerin CE uygunluğu veya kapsam dışı olup olmadığının ölçülebilir şekilde dönüştürülmesi.

- *İlgili kuruluşlardan bu hususa ilişkin bir cevap gelmemiştir.*

3.3.13 Sektör Sorunu ve Talebi

AB ülkelerinde serbest dolaşıma girmiş olan ATR Dolaşım sertifikası eşliğinde Türkiye’ye gelen ürünlerin ithalatında CE uygulamasına tabi tutularak TSE’ye yönlendirilmeden doğrudan gümrük idarelerince ithaline izin verilerek eşyanın CE işareti ile ilgili olarak piyasa denetimi ve gözetimine tabi tutulacağı esası getirilmiştir. Ancak AB ülkelerinde serbest dolaşıma girmiş olan ürünlerin üzerinde CE işareti bulunmadığı durumlarda gümrük idarelerince ithaline doğrudan izin verilmemesi ve CE işaretine ilişkin değerlendirme için TSE’ye sevk edilmesi durumları sıklıkla karşılaşılan bir durumdur. Bu durum ise yukarıda bahsi geçen uygulama ile çelişmektedir. AB ülkelerinden gelen ve üzerinde CE işareti taşımayan ürünlerin ithalinin mümkün olup olmadığının açıklığa kavuşturulması gerekmektedir.

Gümrük Müsteşarlığı

<http://www.bilgitoplumu.gov.tr/yayin/20050915BilisimSektoruSorunlari.pdf>

- AB serbest dolaşıma girmiş olan ürünlerin üzerinde CE işareti bulunmadığı takdirde TSE'ye sevk edildiği belirtilmiştir. Mevzuat çerçevesinde söz konusu eşyanın doğrudan ithaline izin verilmesi ve ithalatçı firma ve ürün hakkında detaylı bilgi içeren Gümrük Beyannamesi ve fatura örneğinin tebliğde belirtilen yetkili kuruluşa (Sanayi ve Ticaret Bakanlığı ve Sağlık Bakanlığı) ivedilikle gönderilmesi gerekmektedir. Bu çerçevede uygulamada yaşanan bir sorun olduğunda somut bilgi ve belgelerle Gümrük Müsteşarlığına başvurulması halinde gereğine tevessül edilecektir.

3.3.14 Sektör Sorunu ve Talebi

Mevcut İthalat uygulamalarına göre Avrupa Topluluğundan (*Avrupa Birliği*) ATR belgesi ile gelen ürünler “CE” kontrolüne tabi tutulmadan derhal ithal edilebilmektedir. Tamamen aynı ürünün 3. Ülkelerden sevk edilmiş olması ise TSE uygulamalarına firmaları maruz bırakmaktadır. Bu nedenle ürün alımında Avrupa Topluluğu çok sıkça tercih edilmekte, bu da Ülkemize döviz ve vergi kaybına sebebiyet vermektedir.

Dış Ticaret Müsteşarlığı

- Bilindiği üzere 2004/9 sayılı “CE İşareti Taşınması Gereken Ürünlerin İthalatına İlişkin Dış Ticarete Standardizasyon Tebliği” ve 2004/22 sayılı “CE İşareti Taşınması Gereken Ürünlerin İthalatına İlişkin Dış Ticarete Standardizasyon Tebliğinde Değişiklik Yapılması Hakkında Tebliğ” çerçevesinde bilişim sektöründe ithalatı yapılan ürünler Sanayi ve Ticaret Bakanlığı tarafından yayımlanan Belirli Gerilim Sınırları Dahilinde Kullanılmak Üzere Tasarlanmış Elektrikli Teçhizat İle İlgili Yönetmelik (LVD) ve Elektromanyetik Uyumluluk Yönetmeliği (EMC) kapsamında yer alan ürünlerdir ve anılan ürünlerde CE işareti bulunması gerekmektedir. Anılan raporda da belirtildiği gibi söz konusu ürünlerin ithalatının Avrupa Birliğinden yapılması durumunda, gümrük idareleri tarafından doğrudan işlem yapılmakta, bahse konu ürünler, yetkili kuruluş olan Sanayi ve Ticaret Bakanlığı tarafından piyasa gözetimi ve denetimine tabi tutulmaktadır. Üçüncü ülkelerden yapılan ithalatta ise ithalatı yapılan ürünler bahse konu ürünlerde yetkili kuruluş olan Sanayi ve Ticaret Bakanlığı adına denetim yapan Türk Standardları Enstitüsüne yönlendirilmektedir.

3.3.15 Sektör Sorunu ve Talebi

Yurt dışında gümrüğün bilgisayarında hangi malın CE'si var hangisinin yok otomatik olarak görülebilmektedir. (Model ve tipine göre; yani bir markanın bir modelinin sadece ABD'ye satışı olduğu için CE'si yoktur ama diğer modelinin vardır. Bu detay bile görülebilmektedir.) Bizde de bu modele geçilebilir.

Dış Ticaret Müsteşarlığı

- Yönetmelikler kapsamında sanayicilerin kendi üretimlerinde kullanılmak üzere ve piyasaya arz edilmeyecek olan aksam ve parçaların ithalatında, ilgili sanayicinin sicil belgesi örneğinin ve sanayici tarafından düzenlenmiş, ithalatçı firmanın tedarikçi olduğunu gösteren bir yazının gümrük idarelerine verilmesi halinde, doğrudan gümrük idarelerince işlem yapılmaktadır. CE işareti taşınması gereken ürünler, yetkili kuruluşlar (halihazırda Tebliğ kapsamında bulunan ürünler için Sağlık Bakanlığı ile Sanayi ve Ticaret Bakanlığı) tarafından ilgili Yönetmelikler kapsamında belirlenmektedir.

3.3.16 Sektör Sorunu ve Talebi

Bazı özelliklere sahip ithalatçı firmalara kendi ‘Uygunluk Beyanları’na dayanarak işlem yapma hakkı verilebilir. (Uygunluk beyanı sırf üreticinin verebileceği bir beyan değil ithalatçının da bu hakkı olmalıdır.)

- *İlgili kuruluşlardan bu hususa ilişkin bir cevap gelmemiştir.*

3.4 İthalatta Menşe Sorunu

3.4.1 Sektör Sorun ve Talebi

Çok uluslu üreticilerin ürettikleri ürünler, dünyanın bir çok ülkesinden gelip Avrupa’da belirgin bir dağıtım merkezlerinde konsolide olabilmektedir. Bu konsolidasyon neticesinde, menşe takibini yapamadıkları durumda, BT ithalatçıları çok zor duruma düşmektedirler. Menşe farklılıklarına ilişkin yeni bir düzenleme yapılması işlem kolaylığı getirecektir.

Gümrük Müsteşarlığı

- Türk Gümrük İdarelerinin görevi menşe kontrolü olup Avrupa’da toplanan ürünlerin menşe takibi ürünün geldiği ülke gümrük idaresinin görev alanına girdiğinde menşe farklılıklarına ilişkin yapılması önerilen yeni bir düzenlemeden ne kastedildiği anlaşılammıştır.

3.5 İthalat sırasında alınan % 0.5 Fon Kesintisi Sorunu

3.5.1 Sektör Sorun ve Talebi

5846 nolu Fikir ve Sanat Eserleri kanununun 44 üncü maddesine dayanılarak çıkarılan yönetmelik ve bu yönetmeliğin 5 inci maddesi uyarınca Bakanlar Kurulu kararı gereğince; 84.71. Gümrük Tarife İstatistik Pozisyonuna tabi ithal edilen her ürün için % 0,5 oranında kesinti yapılması zorunluluğu getirilmiştir. Görünüş itibariyle bu oran düşük görülmekle birlikte sektördeki net karlılığın % 1-% 2 olduğu bir durumda % 0,5 kesinti yapılması bu sektörün karının % 50 ile % 25 arasında bir miktarının alınması anlamına gelmektedir. Bu durum ise zaten çok az kar ettiği için yatırım yapılmayan bu sektörün daha da küçülmesine yol açacaktır.

Bu kesinti ile ilgili olarak, fikir ve sanat eserlerinin çoğaltılmasına yarayan teknik cihazlar üzerinden yapılmak istenmesine rağmen, Bakanlar Kurulu Kararının eki kararında 84.71 G.T.İ.P. tabi olarak ithal edilen ürünlerden kesinti yapılması yönetmelik amacının dışına çıkılmasına neden olmuştur. Şöyle ki sektörümüzdeki firmaların 84.71 G.T.İ.P. getirdikleri bilgi işlem makineleri ve bunlara ilişkin birimlerin getiriliş ve kullanım amacı fikir ve sanat eserlerinin çoğaltılması değildir. Bir bütün olarak ithal edilen makinelerin fikir ve sanat eserlerinin çoğaltılmasını sağlayabilecek birimlerinin toplam bedel içindeki payı çok düşüktür. Ayrıca, fikir ve sanat eserlerinin çoğaltılmasında etkin olarak kullanılan makineler çok daha farklıdır ve sadece bu hizmet için kullanılmaktadır. Ağırlıkta CD-Rom ve DVD-Rom gibi kopyalama ürünlerinden hedeflenebilecek kesinti uygulaması maalesef ürünlerin tamamını kapsamış durumdadır ve sektörün çok önemli bir mağduriyeti söz konusudur.

Sektörün talebi; bu kesintinin sadece CD-Rom, DVD-Rom gibi birimler üzerinden yapılmasıdır.

- *İlgili kuruluşlardan bu hususa ilişkin bir cevap gelmemiştir.*

3.6 İthalatta fazla ödenen KDV

3.6.1 Sektör Sorun ve Talebi

Bilişim Sektöründe çoğu ürünlerde fiyatların düşmesi şeklinde bir eğilim geçerli olduğundan, ithalatta ödenen KDV’nin satışta tahsil edilen KDV’den yüksek olmasına neden olmaktadır.

<http://www.bilgitoplumu.gov.tr/yayin/20050915BilisimSektoruSorunlari.pdf>

Bu problemde söz konusu KDV'nin Yeminli Mali Müşavir raporu ile belgelendirilerek iadesi veya ithalat esnasında ödenecek KDV'den mahsup edilmesi Sektör tarafından talep edilmektedir.

- *İlgili kuruluşlardan bu hususa ilişkin bir cevap gelmemiştir.*

3.7 Vadeli ve Mal Mukabili ithalatta KKDF

3.7.1 Sektör Sorun ve Talebi

Sektör profiline bakıldığında son derece net olan İşletme Sermayesi yetersizliğine, ayrıca neden olan hususlardan biri de Vadeli ve Mal Mukabili ithalatta KKDF uygulaması başlığında, alınan % 3'lük kesintidir. Yurt dışı vadelerinin kullanılmasına neden olan bu yapı, yaşanan yoğun rekabet ve çok düşük olan kar marjı yapısından dolayı sektör firmalarını oldukça zorlamaktadır. Önerimiz, KKDF uygulamasının kaldırılmasıdır veya % 1'e çekilmesidir.

Maliye Bakanlığı

- Vadeli ve mal mukabili ithalatta yüzde 3 olan Kaynak Kullanımı Destekleme Fonunun uygulamasının kaldırılması veya yüzde 1'e çekilmesi önerilmektedir. 12.5.1988 tarih ve 88/12944 sayılı Kararınameye ilişkin Kaynak Kullanımını Destekleme Fonu Hakkında 6 Sıra No'lu Tebliğde, kabul kredili, vadeli akreditif ve mal mukabili ödeme şekillerine göre yapılan ithalatta fon kesintisi oranı yüzde 3 olarak belirlenmiştir. Kredili ithalat üzerinden alınan yüzde 3'lük KKDF kesintisi, ülke kaynaklarının etkin ve verimli bir şekilde kullanılmasında ve spekülasyon döviz hareketlerinin önlenmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Bu nedenle, kabul kredili, vadeli akreditif ve mal mukabili ödeme şekillerine göre yapılan ithalattan alınan KKDF'nin kaldırılması veya kesinti oranının yüzde 1'e indirilmesinin uygun olmayacağı düşünülmektedir

Bilişim sektörünün sorun tespiti ve taleplerine verilen yukarıdaki cevapların yanı sıra Dış Ticaret Müsteşarlığınca sektör tarafından doğrudan bir talep olması durumunda ilgili taleplerin değerlendirileceği belirtilerek; sorunların çözümü için ilgili tarafların (kamu ve özel kesim) bir araya gelmelerinin faydalı olacağı ifade edilmiştir. Aynı şekilde, Türk Standardları Enstitüsünün cevabi yazısında da raporda yer verilen taleplerin ilgili kuruluşlarla müzakere edilerek değerlendirileceği ifade edilmiştir.

BÖLÜM 4: SEKTÖR STANDARTLARININ OLUŞTURULMASI VE YAPILACAK DÜZENLEMELER

4.1 ‘Oda’ yapısı başlığında örgütlenebilmek

4.1.1 Sektör Sorun ve Talebi

Bilişim Meslek Odası oluşumuna imkân tanıyan yasaların hazırlanıp çıkarılabilmesi için gerekli çalışmaları yapacak bir komisyon oluşturulması gerekmektedir.

Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği

- Yurt çapında sayıları 260’a varan ticaret odaları, sanayi odaları, ticaret ve sanayi odalarımızın demokratik yapıları içinde her bir meslek grubu layıkıyla temsil edilmektedir.
- Ticaret ve sanayi dallarının tüm mensuplarının anılan odalarımızın çatısı altında temsil edilmeleri doğal ve yasaldir. Ancak, her bir meslek grubunun kendi odalarını kurmaları, mevcut odalara güç kaybettirecek ve bunun sonucu olarak zafiyete uğrayan odalardan beklentilerinin karşılığını alamayacak olan tüccar ve sanayi kesimi kurumlaşma yönünde yeni arayışlara girecektir.
- Odalarımızın bünyelerinde yer alan meslek komitelerinde ve TOBB bünyesinde oluşturulmuş Sektör Kurullarında, yeni oluşumlarda temsil edilmeleri düşünülen tüm meslek mensupları zaten temsil edilmektedir. Bu ortamlarda ilgili sektörün sorunları dile getirilip, çözüm yolları aranmakta ve sektörün sesi yetkili mercilere yeterince duyurulmaktadır.
- Mesleklerin disipline edilmesinde de, yeni örgütlenmeler yerine, Birliğimiz ve odalarımız yetkilendirildiği takdirde sahip olunan güçlü ve yeterli teşkilatla tarafımızdan hizmet verilmesi mümkün ve daha uygun olacaktır.
- Bunun yanında Nisan 1998’de TOBB Kuruluş Kanununun verdiği yetkiler dahilinde sektörün sorunlarının ve bu sorunlara uygun somut çözüm önerilerinin tespiti amacıyla TOBB bünyesinde oluşturulan Bilişim Sektör Kurulu bu konudaki eksikliği gidermektedir.
- Kurulun toplam 41 üyesi bulunmaktadır. Kurul üyeleri yazılım, donanım ile ilgili sektörde önemli yere sahip büyük firmaların temsilcilerinden oluşmaktadır. Kurul üyelerinin çoğunluğu TBD üyeleridir. DPT uzmanları da toplantılara kurumlarını temsilen katılabilmektedir. Üyelikte şahıs temsili esastır.
- TOBB Bilişim Sektör Kurulu ilk toplantısında üç ayda bir olmak üzere yılda 4 kez toplanma kararı almıştır. Kurul her toplantıda gündemine aldığı sektör sorunlarını görüşmekte ve bu sorunlara uygun çözüm önerileri üretmeye çalışmaktadır.
- Sektör Kurulları 5174 sayılı TOBB ile Odalar ve Borsalar Kanunu dahilindeki yeni oluşumda; sektörel gelişmeyi teşvik etmek, sorunları incelemek ve sorunlar ile ilgili önerileri tespit etmek amacıyla istişari nitelikte görüş oluşturmada görevli olacak ve “Türkiye Bilişim Sektörü Meclisi” adını alacaktır.

<http://www.bilgitoplumu.gov.tr/yayin/20050915BilisimSektoruSorunlari.pdf>

- Türkiye Bilişim Sektör Meclisi; başkan, başkan yardımcıları ve üyelerden oluşacak ve meclis re'sen veya oda/borsalardan ve sektörde faaliyet gösteren işadamlarının kurduğu derneklerden/kuruluşlardan gelen talepler üzerine TOBB Yönetim Kurulu tarafından kurulacaktır. Yeni yapılanmada firma temsili esastır. Üye sayısı en çok 40 kişi ile sınırlandırılmaktadır.
- Türkiye Bilişim Sektör Meclisi üye listesi, iki yılda bir yenilenecek ve üyenin temsilcisi olduğu kuruluşlarla veya firmalarla ilişkisinin kesilmesi halinde, meclis üyeliği kendiliğinden düşecek ve üst üste iki kez mazeret bildirmeksizin toplantılara katılmayan üyelerin üyeliği kendiliğinden sona erecektir.
- Yeni yapılanmada Bilişim Sektör Meclisinin görevleri arasında sektör kurulları dönemindeki görevlere ek olarak geleceğe yönelik projeksiyonların yapılması, sektörel politika ve stratejilerin oluşturulması, sektörlerin uluslararası rekabet şartlarına uyum sağlayabilmesi için gerekli teknik ve bilgi alt yapısı ile ilgili çalışmaların hazırlanması, sektörün mevcut rekabet gücünün ölçülmesi ve rekabet edebilirliğin artırılması için öneriler oluşturulması, uluslararası sektörel dernek ve kuruluşlarla irtibat ve iş birliğinin sağlanması, gerektiğinde pazar/piyasa araştırmalarına ışık tutacak sektörel bazda ülke raporlarının hazırlanması, uluslararası fuar, kongre ve seminerlerin takip edilmesi yer almaktadır.

4.1.2 Sektör Sorun ve Talebi

TSE ve ilgili diğer kuruluşlarla sektör standartları hazırlanmalıdır. (Kuruluş standartları, çalışma standartları, servis ücretlendirme standartları, eğitim sertifika standartları.)

Türk Standartları Enstitüsü

- TSE'nin temel fonksiyonu olan standart hazırlama faaliyetleri, İhtisas Kurulları adı verilen organlar vasıtasıyla yerine getirilmektedir.
- Türk standartlarının hazırlanmasında standart ve standardizasyon ile ilgili tüm tarafların (üretici, tüketici, üniversiteler, kamu, sivil toplum örgütleri vb.) görüşlerinin alınması ve standartların bu görüşlerin değerlendirilmesi neticesinde yayınlanması prensibi ile hareket edilmektedir.
- Son zamanlarda standart hazırlama faaliyetleri, daha çağdaş bir yapıya kavuşturulmuş, 15 Aralık 2004 tarihinde, İhtisas Kurullarına ilaveten, temel amacı ulusal, bölgesel ve uluslararası standart hazırlama faaliyetlerine ilgili tüm tarafların aktif katılımını sağlamak, standart hazırlama faaliyetleri konusunda tüm ilgilileri bilgilendirmek, resmi ülke görüşünü belirlemek ve bu görüşün uluslararası/bölgesel standartlarda yer almasını sağlamak olan “Ayna Komiteler” kurulmuş ve çalışmalarına başlamıştır. Ayna Komiteler, Ar-Ge çalışmaları yapan özel sektör temsilcileri veya bunların dernek veya birliklerinden, üniversite, kamu kurum ve kuruluşları ile sivil toplum örgütleri temsilcilerinden oluşmaktadır.
- Bu komitelerin başlıca görevi; Uluslararası Standardizasyon Teşkilatı (ISO), Uluslararası Elektroteknik Komisyonu (IEC), Avrupa Standardizasyon Komitesi (CEN) ve Avrupa Elektroteknik Standardizasyon Komitesi (CENELEC) tarafından hazırlanmakta olan standartlara, taslak aşamasında iken ilgili bütün tarafların görüşünü alarak, ülke görüşünü oluşturmak ve bu görüşü söz konusu kuruluşlara iletilmek üzere TSE'ye bildirmektir. Bu sayede ISO, IEC, CEN ve CENELEC kuruluşlarınca

<http://www.bilgitoplumu.gov.tr/yayin/20050915BilisimSektoruSorunlari.pdf>

yayınlanan standartları doğrudan tercüme ederek kendi sanayimizi bunlara uyumlu hale getirmek yerine, ülke sanayimizin görüşlerinin de bu standartlarda yer alması sağlanarak kalite ve rekabette söz sahibi olunması amaçlanmıştır.

- Türk Standartlarının hazırlanması, doğrudan ihtiyaç duyulan uluslararası ve Avrupa standartlarının tercüme edilerek yayınlanması şeklinde olabileceği gibi, sentez olarak tabir edilen, standartların tamamen ülke sanayisinin talepleri doğrultusunda, gerekli Ar-Ge çalışması yapılarak hazırlanması şeklinde de olabilmektedir. Standart hazırlama önerileri, kamu ve özel sektör kuruluşları, bilimsel kuruluşlar, tüketiciler, üreticiler ve Enstitümüz laboratuvar belgelendirme merkezlerinden gelebilmektedir. Bu teklifler uygulamadan kaynaklanan ihtiyaçlardan doğmakta ve gelen teklifler standart hazırlama uzmanları tarafından değerlendirildikten sonra bir program dahilinde Türk Standardı olarak hazırlanmakta ve yayınlanmaktadır. Türk Standartlarının hazırlanmasında, oluşturulan tasarılar bütün ilgili taraflara görüş (mütalaa) için iletilmekte ve gelen görüşler çerçevesinde gerekli olgunlaştırmanın yapılmasını müteakip TSE Teknik Kuruluna sunulularak bu Kurulun onayı ile Türk Standardı olarak yayınlanmaktadır. Buna ilaveten, Enstitümüzün web sayfasından (www.tse.org.tr) standart hazırlama iş programına ulaşılarak standart tasarılarıyla ilgili görüş iletilmesi mümkün kılınmıştır.
- Ayrıca Enstitümüz 1996 yılından bu yana Avrupa Birliği uygulamaları ile uyum sürecindeki misyonunun gereği olarak CEN ve CENELEC tarafından yayınlanmış olan Avrupa standartlarını tercüme etmek veya adaptasyon yolu ile Türk Standardı olarak yayınlama politikasını sürdürmektedir. Bu çerçevede, yürürlükte bulunan Türk Standartlarının büyük çoğunluğu Avrupa standartları ile paralel hale getirilerek ülkemizde kullanıma sunulan mal ve hizmetlerin kalitesinin yükseltilmesi sağlanmış, sanayicimizin rekabet gücü artırılmıştır.

4.1.3 Sektör Sorun ve Talebi

Kamuda satın alımlarda KİK açısından finansal göstergeler üzerine oturtulan şirket yeterlilikleri ile beraber gerekli ulusal ve uluslararası yeterlilikler de (örneğin ITIL-Information Technology Infrastructure Library, CMM-Capability Maturity Model... vs gibi) düzenlenmelidir.

Kamu İhale Kurumu

- 4734 sayılı Kanununun 53 üncü maddesinin b bendinin 2 numaralı alt bendinde 4734 sayılı Kanun ve 4735 sayılı Kanuna ilişkin bütün mevzuatı, standart ihale dokümanlarını ve tip sözleşmeleri hazırlamak, geliştirmek, ve uygulamayı yönlendirmek Kurumun görev ve yetkileri arasında sayılmıştır. Bu çerçevede, anılan Kanunların uygulanmasına yönelik olarak Kurumumuzca hazırlanan ikincil mevzuatta 4734 sayılı Kanununun 10 uncu maddesinde sayılan yeterlik kriterlerine ilişkin düzenlemeler yapılmıştır.
- 4734 sayılı Kanununun 10 uncu maddesinde ekonomik ve mali yeterlik ile mesleki ve teknik yeterliğin belirlenmesinde dikkate alınacak hususlar sayılmıştır. Aynı kanunun 12 nci maddesinde de teknik ve idari şartnamelerin hazırlanmasında idarelerce dikkate alınacak hususlar yer almaktadır.
- 4734 sayılı Kanununun 12 nci maddesinde, idarelerce hazırlanacak teknik şartnamelerde, varsa ulusal ve/veya uluslararası teknik standartlara uygunluğu sağlamaya yönelik düzenlemelerin de yapılacağı öngörülmüştür.

- Bu çerçevede ihale konusu mal veya hizmetin piyasaya arzına ilişkin varsa ulusal zorunlu standart veya diğer mevzuattan kaynaklanan izin belgesi, ruhsat vb. hususların dikkate alınması ve bu hususlara idarelerce şartnamelerde yer verilmesi gerekmektedir. Diğer yandan anılan Kanun maddesi ihale konusunun özelliğine göre verimliliği ve fonksiyonelliği sağlamaya yönelik olarak idarelerce ilave teknik özellik belirlenmesine de imkan tanımaktadır.
- Anılan mevzuat hükümleri çerçevesinde, idarelerce ihale dokümanında teknik yeterliğe ilişkin yapılan düzenlemelerle ilgili olarak anılan Kanunun 56 ncı maddesi uyarınca Kurumumuza şikayet başvurusu yapılması halinde, şikayete konu ihaleye ilişkin dokümanla sınırlı olarak inceleme-değerlendirme yapılması mümkün olup, idarelerin takdirinde olan ve ihtiyaca uygun olarak idarelerce belirlenmesi gereken teknik yeterlik kriterine ilişkin olarak Kurumumuzca herhangi bir genel düzenleme yapılması mümkün görülmemektedir.
- 4734 sayılı Kanuna göre Kurumumuzca yapılan düzenlemeler, anılan Kanuna göre yapılan bütün ihalelerin idari işleyiş sürecine yönelik olup ekonomik ve mali yeterliğe ilişkin olarak yapılan düzenlemeler ise 4734 sayılı Kanunda sayılan yeterlik kriterlerinin uygulanmasıyla sınırlıdır. 4734 sayılı Kanunun 53 üncü maddesine göre Kurumumuzun yetki ve görevlerinin kapsamı, anılan Kanun kapsamında gerçekleştirilen ihalelere konu mal ve hizmet alımlarının çeşitliliği ve ihtiyacın idarelerce belirleneceği ilkesi göz önüne alındığında Kurumumuzca sektör bazında teknik yeterlik kriteri belirlenmesinin hukuken ve fiilen mümkün olamayacağı açıktır.
- Bu itibarla 4734 sayılı Kanunun 10, 12 ve 53 üncü maddeleri çerçevesinde Kurumumuzca Kamu alımlarında Bilgi ve İletişim Teknolojileri sektörüne münhasır teknik yeterlik kriteri öngörülmesi mümkün görülmemekle birlikte sektörde standardizasyonun sağlanmasına yönelik yürütülmekte olan çalışmalar sonucunda alınacak karar ve tedbirlerin 4734 sayılı Kanun ve buna ilişkin olarak çıkarılan ikincil mevzuata göre kamu alımlarında uygulanabilirliğinin değerlendirilmesi bakımından Kurumumuzca izlenmesinde fayda görülmektedir.

BÖLÜM 5: BİLİŞİM TEKNOLOJİLERİ SEKTÖRÜNÜN İSTİHDAMA KATKILARI VE EĞİTİMDE TEKNOLOJİ KULLANIMININ ÖNEMİ

5.1 Eğitimde Mevcut Sorunlar ve Engeller

5.1.1 Sektör Sorun ve Talepleri

Bilgisayar Destekli Eğitim (BDE) projesi daha çok Bilgisayar Eğitimi Projesi gibi yürütülmekte ve okullarda kurulan bilgisayar odaları, bilgisayarların bir eğitim yardımcı aracı olarak kullanılmasından çok bilgisayar kullanmayı öğreten laboratuvarlar gibi algılanmaktadır. Okullara İnternet erişimi sağlanmadan bilgisayar laboratuvarları kurmak istenilen etkinliği sağlamamaktadır.

Milli Eğitim Bakanlığı

- Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yürütülmekte olan çalışmalar aşağıda yer almaktadır:
 - Milli Eğitim Bakanlığı 53.556 okulda 17.491.124 ilköğretim, ortaöğretim ve yaygın eğitim öğrencisine, 633.835 öğretmen ile hizmet vermektedir.
 - Okullara ve eğitim kurumlarına internet erişimi sağlanması konusunda Bakanlığımız çalışmaları sürdürülmektedir. 5 Aralık 2003 tarihinde başlatılan çalışmalarla yaklaşık 20.000 okul ve kurumun ADSL ile genişbant (512/256) internet erişimi gerçekleştirilmiştir. Diğer okul ve kurumların bağlantıları ise 2005 yılı sonuna kadar tamamlanmış olacaktır.
 - Öğretmen eğitimleri kapsamında MEB ile çok uluslu bir BT şirketi arasında imzalanan protokole ek olarak; bir diğer çok uluslu BT şirketi ile de işbirliği çalışmaları yürütülmektedir. Bu kapsamda uzaktan eğitim aracılığı ile ilk yıl 100.000 olmak üzere 5 yıl boyunca toplam 600.000 öğretmenin BT eğitimi almaları sağlanacaktır.

Yüksek Öğretim Kurumu

- Bilgisayar Destekli Eğitim Projesi daha çok Bilgisayar Eğitimi Projesi gibi yürütülmekte olduğu ve okullarda kurulan bilgisayar odaları, bilgisayarların bir eğitim yardımcı aracı olarak kullanılmasından çok bilgisayar kullanmayı öğreten laboratuvarlar gibi algılanıyor olması doğru bir tespittir. Ancak okullara internet erişimi sağlanması bu konuda gerekli olmakla birlikte yeterli bir düzenleme olarak görülmemektedir. Okullardaki bilgisayar destekli eğitim uygulamalarının yaygınlaşması için “Bilgisayar destekli eğitim” veya “e-öğrenme” birimleri kurulması yoluna gidilmesi yerinde olacaktır. Bu birimlerde görev alacak kişiler; bilgisayarla yeni tanışan öğretmenlerin sorunlarının çözümünde yardımcı olmak, konularını bilgisayar destekli olarak hazırlayanlara yol göstermek, öğretmenlerin bilgisayar destekli eğitim konusunda yeni araçları tanıtmak gibi konularda destek olacaklardır. “e-Dönüşüm rehberliği” görevini üstlenecek bu birimlerde istihdam edilecek kişilere de verilmesi gereken eğitimlerin uzaktan eğitim konusunda uzman üniversite veya özel sektör tarafından verilmesi hususu da dikkate alınmalıdır.

5.1.2 Sektör Sorun ve Talepleri

AB, Uluslararası Bilgisayar Kullanma Ehliyeti (ICDL) adındaki sertifikayı kendine uyarlamış (ECDL) ve bu sertifikayı yaygınlaştırmak için gerekli planlamaları yapmıştır. Öneri olarak AB uyum planı çerçevesinde Avrupa Bilgisayar Kullanma Ehliyeti (ECDL) sisteminin

<http://www.bilgitoplumu.gov.tr/yayin/20050915BilisimSektoruSorunlari.pdf>

benimsenmesi ve bu doğrultuda gerekli müfredat ve içeriğin hazırlanması getirilebilir ve tüm öğretmenlarımızın bu sınavlara girerek ECDL sertifikası almaları hedeflenebilir.

Milli Eğitim Bakanlığı (5.1.1'den alıntı)

- Öğretmen eğitimleri kapsamında MEB ile çok uluslu bir BT şirketi arasında imzalanan protokole ek olarak; bir diğer çok uluslu BT şirketi ile de işbirliği çalışmaları yürütülmektedir. Bu kapsamda uzaktan eğitim aracılığı ile ilk yıl 100.000 olmak üzere 5 yıl boyunca toplam 600.000 öğretmenin BT eğitimi almaları sağlanacaktır.

5.1.3 Sektör Sorun ve Talepleri

Girişimciliğin artırılması için üniversite eğitimi süresince mümkün olan en üst düzeyde araştırma ve geliştirmeye olanak tanıyacak altyapının öğrencilere sunulması.

- *İlgili kuruluşlardan bu hususa ilişkin bir cevap gelmemiştir.*

5.1.4 Sektör Sorun ve Talepleri

Bilişim sektörü dışında görev alması beklenen öğrencilere bilişim teknolojileri eğitimlerinin verilmesi.

- *İlgili kuruluşlardan bu hususa ilişkin bir cevap gelmemiştir.*

5.1.5 Sektör Sorun ve Talepleri

Eğitimde genişbant kullanımının yaygınlaştırılması, Avrupa Araştırma Ağına dahil olan Türkiye'nin, bu ağdan daha fazla yararlanabilmesi için politikaların geliştirilmesi ve uygulanması, e-Avrupa girişimi kapsamında yer alan internet kullanımının okullarda yaygınlaştırılması ve eğitimde internet kullanımının etkin kullanımı politikalarından yararlanılması gerekmektedir.

Milli Eğitim Bakanlığı (5.1.1'den alıntı)

- Okullara ve eğitim kurumlarına internet erişimi sağlanması konusunda Bakanlığımız çalışmaları sürdürülmektedir. 5 Aralık 2003 tarihinde başlatılan çalışmalarla yaklaşık 20.000 okul ve kurumun ADSL ile genişbant (512/256) internet erişimi gerçekleştirilmiştir. Diğer okul ve kurumların bağlantıları ise 2005 yılı sonuna kadar tamamlanmış olacaktır.

5.1.6 Sektör Sorun ve Talepleri

Üniversite-sanayi işbirliğine olanak tanıyacak yöntemlerin geliştirilmesi ve yenilikçiliğin artırılması amacıyla desteklenmesi

- *İlgili kuruluşlardan bu hususa ilişkin bir cevap gelmemiştir.*

5.1.7 Sektör Sorun ve Talepleri

Bilişim teknolojilerinin sektörlerde kullanımı deneyimlerinin paylaşılması için politikalar belirlenmesi ve sektör temsilcilerinin üniversite eğitimlerinde aktif rol oynamasının sağlanması.

<http://www.bilgitoplumu.gov.tr/yayin/20050915BilisimSektoruSorunlari.pdf>

- *İlgili kuruluşlardan bu hususa ilişkin bir cevap gelmemiştir.*

5.1.8 Sektör Sorun ve Talepleri

Temel eğitimde % 8 olan KDV oranının BİT eğitimlerinde % 18 olması önemli bir sorundur. BİT eğitimlerinde KDV oranını % 8'e çekilmelidir.

Maliye Bakanlığı

- Söz konusu raporda yazılım ürünleriyle bilişim teknolojileri eğitiminde uygulanan katma değer vergisi oranının indirilmesi teklif edilmektedir. Yazılım ürünlerinde katma değer vergisi oranının düşürülmesi bütçe hedeflerindeki gerçekleştirmeler ve kamu finansman engellerinin elverdiği dönemde dikkate alınabilecektir. Ancak 29.12.2004 tarihli ve 25685 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 2004/8301 sayılı Bakanlar Kurulu kararı ile 625 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu kapsamında verilen eğitim hizmetlerinin katma değer vergisi oranı yüzde 8'e indirilmiştir. Bu kapsamda yapılacak bilişim teknolojileri eğitim hizmetlerinde katma değer vergisini yüzde 8 olarak uygulamak mümkün olabilecektir

5.1.9 Sektör Sorun ve Talepleri

“BT uzmanlık eğitimlerine” Yüksek Öğretimde ayrılan kontenjanın artırılması

- *İlgili kuruluşlardan bu hususa ilişkin bir cevap gelmemiştir.*

5.2 Yurt dışında bilişim alanında çalışabilecek eleman yetiştirilmesinin teşvik edilmesi

5.2.1 Sektör Sorun ve Talepleri

Yurt dışında bilişim alanında çalışabilecek elemanlar yetiştirilmesi ve bu kişilerin yurt dışına ihracının teşvik edilmesini sağlayacak önlemler alınması gerekmektedir.

TÜBİTAK

- Raporun TÜBİTAK ile ilişkilendirilen “Bilişim Teknolojileri Sektörünün İstihdama Katkıları ve Eğitimde Teknoloji Kullanımının Önemi” başlıklı bölümde yer alan talepler genel anlamda kabule değer bulunmakla birlikte Milli Eğitim Bakanlığı, Yüksek Öğretim Kurulu ve Maliye Bakanlığı tarafından değerlendirilmelerinin daha doğru olacağı düşünülmektedir. TÜBİTAK olarak bu çalışmaya katkımız, Kurumumuzca dağıtılan Yüksek Lisans ve Doktora bursları arasında bilişim teknolojileri alanında verilecek burs oranlarının artırılması şeklinde olabilecektir.

Yüksek Öğretim Kurumu

- Bu konuda mesleki yeterlilik yanında dil eğitimi konusunda gerekli düzenlemeler ve ortamlar sağlanmasında yarar bulunmaktadır.

5.3 Bilişim eğitimlerine öncelik verilmesi

5.3.1 Sektör Sorun ve Talepleri

Kişi başı geliri 1.500 doların altındaki illerde bilişim eğitimlerine öncelik verilmeli ve bu eğitimlerin masrafları devlet tarafından karşılanmalıdır. Böylece bu illerdeki kişilerin istihdam edilebilir hale getirilmesi mümkün olacaktır. Bu konuda benzer bir uygulama, Hindistan,

<http://www.bilgitoplumu.gov.tr/yayin/20050915BilisimSektoruSorunlari.pdf>

Almanya, İsrail ve Yunanistan’da gerçekleştirilmiş, bilgi teknolojileri sertifikasyon eğitimleri alacak kişilere devlet eliyle burs verilmiştir.

- *İlgili kuruluşlardan bu hususa ilişkin bir cevap gelmemiştir.*

5.3.2 Sektör Sorun ve Talepleri

Türkiye’deki BT uzmanı açığı doğru tespit edilmeli ve bu konuda gerekli önlemler alınmalıdır. Bu bağlamda bilişim eğitimlerine öncelik verilmelidir.

Uzman açığı üzerinde çeşitli çalışmalar ve tahminler mevcut olmakla birlikte bu konu üzerinde net bir görüş yoktur. Özellikle BT’nin alt kollarının hangilerinde uzman açığının olabileceğini doğru tespit etmek büyük önem taşımaktadır. Önerimiz bu konuda ülke çapında kapsamlı bir araştırma yaptırılması ve daha sağlıklı bir ihtiyaç analizi yapılmasıdır.

TÜBİTAK (5.2.1’dekiyle aynı görüş)

- Raporun TÜBİTAK ile ilişkilendirilen “Bilişim Teknolojileri Sektörünün İstihdama Katkıları ve Eğitimde Teknoloji Kullanımının Önemi” başlıklı bölümde yer alan talepler genel anlamda kabule değer bulunmakla birlikte Milli Eğitim Bakanlığı, Yüksek Öğretim Kurulu ve Maliye Bakanlığı tarafından değerlendirilmelerinin daha doğru olacağı düşünülmektedir. TÜBİTAK olarak bu çalışmaya katkımız, Kurumumuzca dağıtılan Yüksek Lisans ve Doktora bursları arasında bilişim teknolojileri alanında verilecek burs oranlarının artırılması şeklinde olabilecektir.

Yüksek Öğretim Kurumu

- Bilişim alanındaki gelişmeler doğrultusunda bu sektör ve uzantısı olan e-öğrenme konusunda çok yeni alanlar ortaya çıkmıştır. Öğretim Tasarımcılığı, Ağ Teknolojisi, Bilgisayarlı Grafik ve Animasyon, Benzetim (Simulasyon), Sayısal Kütüphanecilik bu alanlardan bazı örneklerdir. Bu yeni alanlarda da eğitim programları açılması gerekmektedir.

5.4 eÖğrenim (eLearning) faaliyetlerinin yaygınlaştırılması

5.4.1 Sektör Sorun ve Talepleri

Eğitimde bilgi teknolojilerinden, özellikle e-öğrenimden daha fazla faydalanılması sağlanmalıdır. Ayrıca, uzaktan eğitim platformlarının, sürekli eğitim ve işgücü eğitim programlarında kullanımının yaygınlaştırılması gerekmektedir.

Milli Eğitim Bakanlığı

- Açık öğretim TV’ye ek olarak e-Öğrenim platformu kurulması ve aynı platformdan kamu çalışanlarının da yararlanması amacıyla “Eğitim Portalı” oluşturma çalışmalarına başlanmıştır. Bu kapsamda Eğitim Portalına altyapı oluşturması amacıyla 120 pilot okula hizmet veren “Bilgiye Erişim Portalı” uygulaması hizmete geçirilmiştir.

Yüksek Öğretim Kurumu

- 1999 yılında yürürlüğe giren “Bilgi ve İletişim Teknolojilerine Dayalı Uzaktan Yükseköğretim Yönetmeliği” ile tüm yükseköğretim kurumlarına YÖK ve Enformatik Milli Komitesi koordinasyonunda e-öğrenme kapsamında uzaktan ders veya program açma olanağı sağlanmıştır. Ancak, teknolojideki gelişmeler ve dünyadaki uygulamalara kıyasla Türkiye’de e-öğrenme konusunda beklenen gelişme ve yaygınlık

<http://www.bilgitoplumu.gov.tr/yayin/20050915BilisimSektoruSorunlari.pdf>

sağlanamamıştır. Başka bir deyişle Türkiye'nin eğitim ihtiyacını karşılamada e-teknolojilerinin sağladığı potansiyelden yeterince yararlanılamamaktadır. Bu nedenle, "e-öğrenme" önündeki mevzuat, altyapı, eğitim ve motivasyon gibi engellerin kaldırılarak bu alandaki çalışmaların desteklenmesine yönelik önlemler alınması gerekmektedir.

- Açık öğretim sistemi kapsamında e-öğrenme konusunda önemli gelişmeler sağlanarak bir deneyim birikimi oluşmuştur. Açık öğretim ders sunumları internet platformuna da taşınmış olup "e-ders, e-televizyon, e-sınav, e-danışmanlık" başlıklarında internete dayalı hizmetler geniş bir öğrenci kitlesine sunulmaktadır. Halihazırda yükseköğretimdeki öğrencilerin yaklaşık 1/3'ünü bünyesinde bulunduran Açık öğretim sistemi ülkemizin bilgi toplumuna geçişinde önemli bir potansiyele sahiptir. Açık öğretim öğrencilerini bilgisayar sahibi yapacak düzenlemelerle bu potansiyelin kısa sürede harekete geçirilme olanağı bulunmaktadır.

5.4.2 Sektör Sorun ve Talebi

Bir düzenleme ile Dünya Bankasının e-learning için ayırmış olduğu fonların sadece MEB tarafından değil, özel sektör ve üniversiteler için de kullanılması sağlanmalıdır.

Yüksek Öğretim Kurumu (5.4.1'de yer alan görüşten alıntı)

- 1999 yılında yürürlüğe giren "Bilgi ve İletişim Teknolojilerine Dayalı Uzaktan Yükseköğretim Yönetmeliği" ile tüm yükseköğretim kurumlarına YÖK ve Enformatik Milli Komitesi koordinasyonunda e-öğrenme kapsamında uzaktan ders veya program açma olanağı sağlanmıştır. Ancak, teknolojideki gelişmeler ve dünyadaki uygulamalara kıyasla Türkiye'de e-öğrenme konusunda beklenen gelişme ve yaygınlık sağlanamamıştır. Başka bir deyişle Türkiye'nin eğitim ihtiyacını karşılamada e-teknolojilerinin sağladığı potansiyelden yeterince yararlanılamamaktadır. Bu nedenle, "e-öğrenme" önündeki mevzuat, altyapı, eğitim ve motivasyon gibi engellerin kaldırılarak bu alandaki çalışmaların desteklenmesine yönelik önlemler alınması gerekmektedir.